

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Johtajuuden yhteys varhaiskasvatukseen laatuun

Helsingin yliopisto
Kasvatustieteiden maisteriohjelma
Varhaiskasvatus
Pro gradu -tutkielma 30 op
Kasvatustiede
Kesäkuu 2021
Eerika Hovio

Ohjaajat: Lauri Heikonen ja Elina Fonsén

Tiedekunta - Fakultet - Faculty Kasvatustieteellinen tiedekunta, Kasvatustieteiden maisteriohjelma		
Tekijä - Författare - Author Eerika Hovio		
Työn nimi - Arbetets titel Johtajuuden yhteys varhaiskasvatuksen laatuun		
Title The correlation between leadership and quality of early childhood education		
Oppiaine - Läroämne - Subject Kasvatustiede		
Työn laji/ Ohjaaja - Arbetets art/Handledare - Level/Instructor Pro gradu -tutkielma / Lauri Heikonen ja Elina Fonsén	Aika - Datum - Month and year 6/2021	Sivumäärä - Sidoantal - Number of pages 59 s + 4 liitettä.
Tiivistelmä - Referat – Abstract Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miten päiväkodin johtajien johtajuus on yhteydessä varhaiskasvatuksen laatuun. Johtajuuden yhteyttä varhaiskasvatuksen laatuun tutkittiin varhaiskasvatuksen henkilöstön ja vanhempien näkökulmasta. Tutkimuksessa selvitettiin, miten laadukkaaksi henkilöstö ja vanhemmat kokevat varhaiskasvatuksen. Lisäksi tutkittiin, että ovatko henkilöstön ja vanhempien käsitykset johtajuudesta yhteydessä heidän käsityksiinsä varhaiskasvatuksen laadusta. Varhaiskasvatuksen johtajuuden yhteyttä laatuun on tärkeää tutkia, sillä varhaiskasvatuksen johtamistavoilla on havaittu olevan vaikutusta varhaiskasvatuksen laatuun (Vlasov ym., 2018, 46). Tutkimuksen tavoitteena on löytää, mihin asioihin johtajuus on yhteydessä varhaiskasvatuksessa. Tutkimusaineisto kerättiin vuonna 2019 yhdeltä Helsingin varhaiskasvatusalueelta. Aineisto kerättiin sähköisten kyselylomakkeiden avulla varhaiskasvatuksen henkilöstöltä (N = 14) sekä vanhemmilta (N = 36). Kyselylomakkeissa oli väittämiä koskien varhaiskasvatuksen laatua sekä johtajuutta. Henkilöstön ja vanhempien käsityksiä varhaiskasvatuksen laadusta tutkittiin kuvailevilla analyyseilla. Henkilöstön ja vanhempien arvioiman johtajuuden yhteyttä heidän käsityksiinsä varhaiskasvatuksen laadusta tutkittiin epäparametrisella Kendall's tau-b korrelaatiotestillä. Analyysia varten kyselylomakkeissa olleista väittämäkategorioista luotiin summamuuttujat. Henkilöstön ja vanhempien kyselylomakkeista molemmista muodostettiin kahdeksan summamuuttujaa, joista seitsemässä oli varhaiskasvatuksen laatuväittämiä ja yhdessä johtajuusväittämät. Henkilöstön ja vanhempien arviot varhaiskasvatuksen laadusta olivat pääsääntöisesti myönteisiä. Erityisen korkeat arvioinnit vastaajaryhmät antoivat sille, että lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen toteutuu ja henkilöstö sekä vanhemmat ovat yhdessä sopineet lapsen kasvua, opetusta ja hoitoa koskevat asiat. Päiväkodin johtajien johtajuus oli yhteydessä varhaiskasvatuksen tilojen toimivuuteen, monipuolisuuteen, turvallisuuteen sekä siihen, että tilat mahdollistavat rauhallisen yksinolon ja ryhmätoiminnot. Lisäksi johtajuuden ollessa laadukasta henkilöstö oli ammattitaitoisempaa sekä työhön sitoutunutta. Näin ollen päiväkodin johtajien tulisi tiedostaa, että omilla johtamistavoillaan he voivat mahdollisesti vaikuttaa varhaiskasvatuksen laatuun.		
Avainsanat – Nyckelord varhaiskasvatus, johtajuus, varhaiskasvatuksen laatu		
Keywords early childhood education, leadership, early childhood education quality		
Säilytyspaikka - Förvaringsställe - Where deposited Helsingin yliopiston kirjasto – Helda / E-thesis (opinnäytteet)		
Muita tietoja - Övriga uppgifter - Additional information		

Tiedekunta - Fakultet - Faculty Educational Sciences		
Tekijä - Författare - Author Eerika Hovio		
Työn nimi - Arbetets titel Johtajuuden yhteys varhaiskasvatuksen laatuun		
Title The correlation between leadership and quality of early childhood education		
Oppiaine - Läroämne - Subject Early childhood education		
Työn laji/ Ohjaaja - Arbetets art/Handledare - Level/Instructor Master's Thesis / Lauri Heikonen and Elina Fonsén	Aika - Datum - Month and year 6/2021	Sivumäärä - Sidoantal - Number of pages 59 pp. + 4 appendices
Tiivistelmä - Referat - Abstract <p>The purpose of this study was to research how the leadership of kindergarten leaders is correlated to the quality of early childhood education. The correlation between leadership and early childhood education quality was studied from the perspective of personnel and parents. In addition this paper studied how parents and personnel experience the quality of early childhood education. In addition, the correlation between personnel's as well as parents' views about leadership and to their understanding of early childhood education quality was studied. It is important to study the correlation between early childhood education leadership and quality because leadership styles affects early childhood education quality (Vlasov ym., 2018, 46). The aim of this study is to find out what leadership factors are correlated to early childhood education. Once you have found the leadership factors, you are able to develop these forward.</p> <p>Research data was collected in 2019 from one early childhood education area in Helsinki. The data was collected by electronic questionnaire from early childhood education personnel (N = 14) and parents (N = 36). The questionnaire had allegations about early childhood education quality and leadership. Personnel's and parents' views of the early childhood education quality were studied by descriptive analysis. The correlations between personnel's and parents' assessments on leadership and their understanding of the early childhood education quality were investigated by non-parametric Kendall's tau-b correlation test. For the analysis, sums of variables were created from the claim categories of the questionnaire. There were eight sums of variables on both personnel's and parents' questionnaires. Seven of the sums of variables included early childhood education quality claims and one sum of variables included the leadership claims.</p> <p>The personnel's and parents' answers implied that the quality of early childhood is positive. The respondent group gave especially high points to the claims that child's early childhood education curriculum was being fulfilled and that personnel and parents had discussed child's growth, teaching and care. Kindergarten's leader's leadership correlated with early childhood education's functionality of the premises, versatility, safety and with the premises enabling time to be alone as well as group to operate. In addition, when leadership was seen as high-quality, personnel were more professionally skilled and engaged to work. By taking the findings into account, kindergarten leaders should acknowledge that by their own leadership abilities they might affect the quality of early childhood education.</p>		
Avainsanat - Nyckelord varhaiskasvatus, johtajuus, varhaiskasvatuksen laatu		
Keywords early childhood education, leadership, early childhood education quality		
Säilytyspaikka - Förvaringsställe - Where deposited Helsinki University Library – Helda / E-thesis (theses)		
Muita tietoja - Övriga uppgifter - Additional information		

Sisällys

1	JOHDANTO	1
2	VARHAISKASVATUKSEN LAATU	3
2.1	Varhaiskasvatuksen laadun määrittelyä.....	3
2.1.1	Laatuun vaikuttavat tekijät	4
2.1.2	Varhaiskasvatuksen tavoitteet	6
2.2	Laadukkaan varhaiskasvatuksen hyödyt	7
2.3	Laadun toteuttaminen varhaiskasvatuksessa	8
2.4	Varhaiskasvatuksen laadun arviointi	11
2.4.1	Varhaiskasvatuksen henkilöstö laadun arvioijina	13
2.4.2	Päiväkodin johtajat laadun arvioijina	14
2.4.3	Vanhemmat laadun arvioijina	14
2.5	Varhaiskasvatuksen opettajien ja vanhempien käsityksiä varhaiskasvatuksen laadusta..	15
3	JOHTAJUUS VARHAISKASVATUKSESSA	18
3.1	Johtajuus	18
3.1.1	Päiväkodin johtajan työtehtävät	19
3.1.2	Pedagoginen johtajuus.....	19
3.1.3	Jaettu johtajuus	20
3.2	Johtajuuden yhteys varhaiskasvatuksen laatuun	21
3.2.1	Laadukasta johtajuutta estävät tekijät	21
3.2.2	Laadukasta johtajuutta edistävät tekijät	22
3.3	Henkilöstön näkökulma johtajuuteen	24
4	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	25
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	26
5.1	Tutkimusaineisto	26
5.2	Aineiston analyysi	29
6	TUTKIMUSTULOKSET	33
6.1	Henkilöstön ja vanhempien arviot laadusta.....	33
6.1.1	Henkilöstön arvio varhaiskasvatuksen laadusta.....	33
6.1.2	Vanhempien arvio varhaiskasvatuksen laadusta	35
6.2	Henkilöstön ja vanhempien käsitykset johtajuudesta.....	36
6.2.1	Henkilöstön arvioiman johtajuuden yhteys heidän käsityksiinsä varhaiskasvatuksen laadusta.....	37
6.2.2	Vanhempien arvioiman johtajuuden yhteys heidän käsityksiinsä varhaiskasvatuksen laadusta.....	38

6.3	Tulosten yhteenveto.....	39
7	TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS.....	41
8	POHDINTA.....	43
8.1	Varhaiskasvatuksen laatu henkilöstön ja vanhempien näkökulmasta.....	43
8.2	Johtajuuden merkitys laadukkaalle varhaiskasvatukselle.....	47
	LÄHTEET.....	51
	LIITTEET	60

TAULUKOT

Taulukko 1. Henkilöstön laadunarviointikyselystä muodostettujen kategorioiden summamuuttujat.	30
Taulukko 2. Vanhempien laadunarviointikyselystä muodostettujen kategorioiden summamuuttujat.	31
Taulukko 3. Henkilöstön varhaiskasvatuksen laadunarvioinnin tulokset.	34
Taulukko 4. Vanhempien varhaiskasvatuksen laadunarvioinnin tulokset.	35
Taulukko 5. Henkilöstö: johtajuuden yhteys käsityksiin varhaiskasvatuksen laadusta.	37
Taulukko 6. Vanhemmat: johtajuuden yhteys käsityksiin varhaiskasvatuksen laadusta. .	38

1 Johdanto

Varhaiskasvatus on merkittävä osa lapsen elämää. Varhaiskasvatuksessa lapsi oppii uusia taitoja sekä pääsee osallistumaan ja vaikuttamaan itseään koskeviin asioihin. (Opetushallitus, 2018, 7, 26.) Varhaiskasvatuksen tavoitteina on esimerkiksi toteuttaa pedagogista toimintaa sekä tukea lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. Lisäksi varhaiskasvatuksessa edistetään yhdenvertaisuutta, kehitetään lapsen vuorovaikutustaitoja sekä kohdataan lapset yksilöinä ja tunnistetaan mahdollinen tuen tarve (Varhaiskasvatustalaki, 540/2018, 3§). Varhaiskasvatuksen tavoitteiden toteutuminen edellyttää laadukasta varhaiskasvatusta. Laadukkaana varhaiskasvatuksen toteuttamisen keskiössä on varhaiskasvatuksen henkilöstö, sillä ilman osaavia työntekijöitä ei laadukasta varhaiskasvatusta voida toteuttaa (Kalliala, 2008, 186–190; Karila, 2016, 25). Laadukkaaseen varhaiskasvatukseen tarvitaan siis muutakin kuin monipuolinen toimintaympäristö ja hyvät materiaaliset resurssit (Sheridan, 2001, 106). Tässä tutkimuksessa varhaiskasvatuksen laatua ja johtajuutta tutkitaan varhaiskasvatuksen henkilöstön ja vanhempien näkökulmasta.

Tutkimus varhaiskasvatuksen laadusta ja johtajuudesta on ajankohtainen, sillä esimerkiksi uudella varhaiskasvatustalalla pyritään vaikuttamaan varhaiskasvatuksen laatuun. Lain mukaan vuoteen 2030 mennessä päiväkodin henkilöstöstä ainakin kahdella kolmasosalla on varhaiskasvatuksen opettajan tai sosionomin tutkinto. Tällä hetkellä vähintään kolmasosalla täytyy olla varhaiskasvatuksen opettajan tai sosionomin tutkinto. Muilla tulee olla kelpoisuus toimia lastenhoitajana. (Varhaiskasvatustalaki, 540/2018, 74 §; Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2021.) Lisäksi varhaiskasvatuksen laadun taso on tällä hetkellä epävakaa, sillä laadukas varhaiskasvatus ei toteudu kaikissa päiväkodeissa (Repo ym., 2019, 157). Varhaiskasvatuksen vaihteleva laatu ja henkilöstöpula on myös viime vuosina puhututtanut mediassa (ks. Sarolahti, 2019; Terävä, 2019; Suomi, 2021). Uuden lakisäätömuutoksen ja varhaiskasvatuksen vaihtelevan laadun myötä, tutkimus varhaiskasvatuksen laadusta on paikallaan. Laadukas varhaiskasvatus saa alkunsa laadukkaasta johtajuudesta (Hujala, 2013, 47–48). Johtajan rooli laadukkaana varhaiskasvatuksen toteuttamisessa on tärkeä, sillä johtaja huolehtii siitä, että työyhteisössä kehitetään toimintatapoja ja omaa osaamista (Opetushallitus, 2018, 29). Varhaiskasvatuksen laatua tutkittaessa osaavan päiväkodin johtajan merkitystä varhaiskasvatuksen laadulle ei tule jättää huomiotta.

Tämä tutkimus tehdään osana Itä-Suomen yliopiston *Jaettu pedagoginen johtajuus varhaiskasvatuksen kehittämisen ja osaamisen edistämisen välineenä*-hanketta. Tutkimuksessa pyritään selvittämään, millä tavoin päiväkodin johtajien johtajuus on yhteydessä varhaiskasvatuksen laatuun. Johtajuuden yhteyttä varhaiskasvatuksen laatuun selvitetään henkilöstön ja vanhempien näkökulmasta. Tutkimuksessa tarkastellaan vanhempien ja henkilöstön näkemyksiä varhaiskasvatuksen laadusta. Lisäksi tutkimuksessa selvitetään, ovatko henkilöstön ja vanhempien arviot johtajuudesta yhteydessä heidän käsityksiinsä varhaiskasvatuksen laadusta. Tutkimuksessa pyritään löytämään, mihin asioihin johtajuus on varhaiskasvatuksen laadussa yhteydessä. Tutkimuksen aihe on merkityksellinen, sillä on tärkeää tiedostaa johtajuuden yhteys varhaiskasvatuksen laatuun. Kun tunnustetaan johtajuuden yhteys laatuun, voidaan puuttua laadun epäkohtiin sekä kehittää johtajuutta ja varhaiskasvatuksen laatua.

2 Varhaiskasvatuksen laatu

Varhaiskasvatuksen laadun tärkeydestä kirjoitetaan varhaiskasvatusta ohjaavissa asiakirjoissa, joita ovat varhaiskasvatuslaki (540/2018) ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Opetushallitus, 2018). Asiakirjoissa on esimerkiksi kirjattuna varhaiskasvatuksen tavoitteet ja pedagogisen toiminnan lähtökohdat (Opetushallitus, 2018; Varhaiskasvatuslaki, 540/2018). Teoreettisessa viitekehyksessä tarkastellaan ensin varhaiskasvatuksen laatua eri näkökulmista, ja sen tavoitteita sekä hyötyjä. Lisäksi käsitellään varhaiskasvatuksen laadun arviointia. Varhaiskasvatuksen johtajuutta käsitellään erillisessä osiossa.

2.1 Varhaiskasvatuksen laadun määrittelyä

Varhaiskasvatuslaissa (540/2018) määritellään, että varhaiskasvatuksella tarkoitetaan ”lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka.” Lisäksi varhaiskasvatuslaissa säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen, varhaiskasvatuksen toteuttamisesta sekä varhaiskasvatuksen kootuista tietoaaineistoista. (Varhaiskasvatuslaki, 540/2018, 1 §, 2 §.) Suomessa on laadittu varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, jotka määrittelevät, millaista varhaiskasvatusta tulee järjestää. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ohjaavat varhaiskasvatuksen järjestämistä, toteuttamista ja kehittämistä. Lisäksi niiden tehtävänä on varmistaa, että kaikilla lapsilla on samanlainen mahdollisuus saada yhtä hyvää varhaiskasvatusta. (Opetushallitus, 2018, 7–8.) Lainsäädäntö määrittää sen, minkä tasoista varhaiskasvatuksen laadun tulee olla. (Mikkola, Repo, Vlasov, Paananen & Mattila, 2017, 12).

Johtajuuden yhteyttä varhaiskasvatuksen laatuun selvitetessä on ensin vastattava kysymykseen, mitä on laadukas varhaiskasvatus ja mistä tekijöistä laatu muodostuu. Suomessa varhaiskasvatuksen laadukkuudelle on useita vaatimuksia (Vlasov ym., 2018, 14). Laadun vaatimukset selviävät varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, varhaiskasvatusta ohjaavasta lainsäädännöstä ja kansallisesta sekä kansainvälisestä asiantuntija- ja tutkimustiedosta (Vlasov ym., 2018, 14). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ovat laadukkaan varhaiskasvatuksen perusta, jotka luovat kehikon yhdenvertaiselle varhaiskas-

vatukselle (Opetushallitus, 2020). Varhaiskasvatuksen arvot ovat laadun määrittelyn perustana. Arvot määrittävät varhaiskasvatuksen tavoitteet ja varhaiskasvatuksessa tärkeinä pidetyt asiat. (Vlasov ym., 2018, 39.) Tärkeitä arvoja varhaiskasvatuksessa ovat lapsen hyvinvointi, turvallinen henkilöstö ja varhaiskasvatusympäristö, lapsen etu, lapsen mielipiteen huomioiminen sekä yhdenvertaisuus ja tasa-arvo. Lisäksi varhaiskasvatuksen tärkeimpänä ajatuksena on lapsuuden itseisarvo. (Opetushallitus, 2018, 20.) Usein laatumääritelmät perustuvat asioihin, joiden on osoitettu lisäävän lapsen oppimista. Lapsen oppimista lisää esimerkiksi opetustavat, suunnittelu, arviointi, varhaiskasvatusympäristö, henkilöstöresurssit ja materiaaliset resurssit, vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön yhteistyö sekä johtaminen. (Sylva, 2010, 71.) Varhaiskasvatuksen arvot ovat myös huomattavissa varhaiskasvatustoiminnan rakenteiden ja laadun arviointiprosessien kautta. Laadun prosessi- ja rakennetekijät ovat koko ajan vuorovaikutuksessa ja ne näkyvät kansallisen, paikallisen ja pedagogisen toiminnan tasolla. (Vlasov ym., 2018, 39.) Laadun prosessi- ja rakennetekijöitä käsitellään tarkemmin luvussa 2.4.

Kuntien tehtävänä on laatia omat varhaiskasvatussuunnitelmat valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta (Opetushallitus, 2020). Kuntien laatimat varhaiskasvatussuunnitelmat velvoittavat varhaiskasvatuksessa työskentelevän henkilöstön toteuttamaan varhaiskasvatustoinnin (540/2018) ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (Opetushallitus, 2018) arvojen, sisältöjen ja tavoitteiden mukaista toimintaa. Tämä koskee myös perhepäivähoitoa ja avoimen varhaiskasvatuksen henkilöstöä. (Opetushallitus, 2020.)

2.1.1 Laatuun vaikuttavat tekijät

Varhaiskasvatuksen laadulle ei ole yhteneväistä määritelmää, vaan laadun määritelmä on hieman erilainen eri paikoissa (Sylva, 2010, 70). Varhaiskasvatuksen laatua määrittää pitkälti kunkin maan kulttuuriset arvot ja kehitykselliset tavoitteet (Rosenthal, 2003, 103; Hujala, 2004, 128). Toisaalta varhaiskasvatuksen laatu voidaan ajatella myös subjektiivisena kokemuksena. Laadun kokeminen perustuu jokaisen omiin arvoihin, mielenkiinnon kohteisiin ja käsityksiin hyvästä ja huonosta laadusta. (Pence & Moss, 1994, 172; Ruokolainen & Alila, 2004, 44–45.) Laatu ei siis pohjautu objektiiviseen ja yleismaailmalliseen todellisuuteen (Pence & Moss, 1994, 172). Lisäksi laadun määrittämistä tulisi pitää jatkuvana tapana, jolloin laatua tarkastellaan säännöllisin väliajoin uudelleen. Laadun

määrittäminen on jatkuva prosessi. (Ruokolainen & Alila, 2004, 44–45.) Varhaiskasvatuksen laadun määrittelemistä pidetään haasteellisena, sillä laadun tarkkailuun ei voi suhtautua neutraalisti (Dahlberg, Moss & Pence, 1999, 105).

Laadun kokeminen ja käsittäminen on yksilöllistä. Tästä syystä vanhemmat ja varhaiskasvatuksen henkilöstö tarkastelevat varhaiskasvatuksen laatua erilaisista lähtökohdista ja kokemuksista käsin. (Larner & Phillips, 1994, 44; Sylva, 2010, 70.) Myös vanhempien käsitykset eroavat toisistaan. Vanhempia on erilaisia, esimerkiksi isiä, äitejä, eri ikäisten lasten vanhempia sekä vanhempia erilaisista taustoista ja lähtökohdista. (Larner & Phillips, 1994, 44.) Varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on tietyt raamit, joiden pohjalta heidän tulee varhaiskasvatusta arvioida. Jokaisen varhaiskasvatuksen opettajan suorittamaan arviointiin vaikuttaa opettajan omat lähtökohdat. Varhaiskasvatuksen opettajan arvioidessa laatua, hänen tulee aina ottaa huomioon omat arvonsa ja ajatuksensa, jotka saattavat vaikuttaa laadun arviointiin. (Heikka, Hujala & Turja, 2009, 113.) Käsitukseen millaista on laadukas varhaiskasvatus vaikuttaa aina laadun arvioijan omat käsitykset laadun määritelmästä. Joukosta erilaisia käsityksiä millaista varhaiskasvatuksen laadun tulisi olla, muodostuu kokonaisvaltainen ja laaja käsitys laadusta. (Nummenmaa, 2004, 84.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan laatuun vaikuttaa varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri. Toimintakulttuurilla varhaiskasvatuksen kontekstissa tarkoitetaan tapaa toimia ja käyttäytyä. Käyttäytymistavat ovat muotoutuneet ajan saatossa. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri on laaja yhdistelmä eri asioita, sisältäen varhaiskasvatuksen arvot, kommunikaation ja ilmapiirin laadun, johtamistavat sekä oppimisympäristöt. Hyvän ja turvallisen toimintakulttuurin luomiseen osallistuvat niin henkilöstö, päiväkodin johtaja kuin lapsetkin. (Opetushallitus, 2018, 28.)

Laadukkaan varhaiskasvatuksen edellytyksenä pidetään henkilöstön riittävää koulutustasoa ja hyviä työoloja (OECD, 2006, 158; Kalliala, 2008, 188–189). Lisäksi Sylva (2010, 85) havaitsi tutkimuksessaan, että varhaiskasvatuksen laatu oli korkein niissä varhaiskasvatussyksiköissä, joissa oli paljon koulutettuja opettajia. Myös Sheridan (2001, 106) on saanut saman suuntaisia tuloksia esiopetuksesta; opettajan osaamisella ja pätevyydellä on iso vaikutus esiopetuksen laatuun. Pedagogiseen laatuun vaikuttavat lisäksi opettajan tietoisuus siitä, mitä lasten tulisi oppia sekä opettajan lähestymistapa opetettaviin asioihin. Rakenteelliset asiat, kuten hyvät tilat ja monipuoliset materiaaliset resurssit eivät takaa

korkeaa laatua. (Sheridan, 2001, 106.) Myös suhdeluvuilla ja lapsiryhmän koolla on havaittu olevan merkittävä vaikutus varhaiskasvatuksen laatuun (Phillips, Mekos, Scarr, McCartney & Abbott-Shim, 2000, 493; OECD, 2012, 11). Lisäksi Phillips ym. (2000, 490) ovat havainneet, että palkka vaikuttaa laatuun. Parhaiten palkatut opettajat toteuttivat laadukkainta varhaiskasvatusta (Phillips ym., 2000, 490). Myös työntekijöiden sensitiivisyys ja taito innostaa lapsia vaikuttavat varhaiskasvatuksen laatuun huomattavan paljon. Kallialan (2008) tutkimuksessa selvisi, että lähellekään kaikki työntekijät eivät olleet sensitiivisiä, eivätkä he innostaneet lapsia osallistumaan toimintaan ja oppimaan. Lasten innostaminen tarkoittaa työntekijän ja lapsen välistä monipuolista vuorovaikutusta ja lapsen ajattelua rikastavaa toimintaa. Laatua arvioitaessa on varhaiskasvatuksen työntekijän rooli keskeisin. Edes laadukas varhaiskasvatuksen toimintaympäristö ei riitä laadukkaan varhaiskasvatuksen toteuttamiseen, jos työntekijä ei ole riittävän osaava. (Kalliala, 2008, 186, 190.)

Kehittävä laadun arviointi varhaiskasvatuksessa edellyttää jatkuvaa keskustelua siitä, mitä varhaiskasvatuksen laadulla oikeastaan tarkoitetaan (Mikkola ym., 2017, 10). Karvin tekemän selvityksen perusteella varhaiskasvatuksen laatu on tällä hetkellä hyvin kirjavaa. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kirjatut tavoitteet varhaiskasvatukselle eivät toteudu joka paikassa. Varhaiskasvatuksen laatu vaihtelee myös paljon eri varhaiskasvatusalueiden sisällä. (Repo ym., 2019, 157.)

2.1.2 Varhaiskasvatuksen tavoitteet

Varhaiskasvatuslaissa (540/2018) on määritelty varhaiskasvatukselle kymmenen keskeisintä tavoitetta. Varhaiskasvatuksen tavoitteiden tunteminen on tärkeää, sillä laadun arvioimiseksi järjestettyä toimintaa tulee tarkastella asetettujen tavoitteiden valossa (Vlasov ym., 2018, 11). Varhaiskasvatuslaissa määritellyt tavoitteet löytyvät myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteista (Opetushallitus, 2018, 16). Jotta varhaiskasvatus olisi laadukasta, näiden tavoitteiden tulisi toteutua. Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteina on tukea lapsen kasvua ja kehitystä, luoda vakaa pohja koko elämän jatkuvalla oppimiselle ja tukea lapsen oppimista, toteuttaa laaja-alaista pedagogista toimintaa sekä varmistaa lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia edistävä oppimisympäristö. Lisäksi varhaiskasvatuksen tavoitteina on pyrkiä luomaan kestävät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten

tasa-arvoa, tunnistaa mahdolliset tuen tarpeet ja järjestää mahdollinen tuki, kehittää lapsen vuorovaikutustaitoja sekä neuvoa vastuulliseen ja toisia kunnioittavaan toimintaan. Tavoitteina on myös lapsen osallisuuden toteutuminen ja toimiminen yhdessä lapsen vanhemman kanssa yhteistyössä lapsen hyvinvoinnin edistämiseksi sekä antaa lapsen vanhemmalle tukea kasvatukseen. (Varhaiskasvatuslaki, 540/2018, 3§.)

Varhaiskasvatukselle on asetettu tavoitteet, jotka perustuvat päiväkotien lapsiryhmien tarpeille. Asetetut tavoitteet pohjautuvat myös varhaiskasvatuslakiin (540/2018). Lapsiryhmien tavoitteet on asetettu tutkimustiedon ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmien perusteella. Varhaiskasvatuksen toimintaa tulisi arvioida joka päivä peilaten sitä lasten varhaiskasvatussuunnitelmiin ja toiminnalle asetettuihin pedagogisiin toimintatapoihin. Jokaisella lapsiryhmällä on omat pedagogiset tavoitteensa varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (Opetushallitus, 2018) ja varhaiskasvatuslain (540/2018) tavoitteiden lisäksi. (Heikka, Hujala & Turja, 2009, 33.)

2.2 Laadukkaan varhaiskasvatuksen hyödyt

Tutkimukset ovat osoittaneet, että korkealaatuisella varhaiskasvatuksella on useita hyötyjä. Se on yhteydessä kognitiivisten taitojen kehitykseen ja kielen kehitykseen ensimmäisten kolmen elinvuoden aikana (Burchinal ym., 2000, 351). Useissa tutkimuksissa on havaittu, että varhaiskasvatuksen hyvä laatu parantaa lapsen suoriutumista kognitiivisissa ja sosiaalisissa taidoissa (Vandell & Wolfe, 2000; NICHD Early Child Care Research Network, 2003, 466). Laadukas varhaiskasvatus tukee ja kehittää lapsen kognitiivisia taitoja. Kognitiivista kehitystä tukee myös sellainen pedagoginen toiminta, jossa lapsi saa tehdä asioita itse käyttäen omaa luovuuttaan ja pääsee tutustumaan elinympäristöönsä. (Vlasov ym., 2018, 54–55.) Toisaalta on kuitenkin havaittu, että vaikka laadukas varhaiskasvatus vaikuttaa edistään kielelliseen ja kognitiiviseen kehitykseen, sen ei ole todettu edistävän sosiaalista kehitystä (Rosenthal, 2003, 103). Hyvälaatuisen pedagogisen toiminnan toteuttaminen lujittaa lasten laaja-alaista osaamista. Laaja-alaista osaamista ovat toimintaan osallistuminen, vaikuttaminen, itsestä huolehtiminen, arjen taidot, ajattelu, op-

piminen ja monilukutaito. Lisäksi laaja-alaisen osaamisen alueita ovat tieto- ja viestintä- teknologinen osaaminen, kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu. (Opetushal- litus, 2018, 24.)

Lisäksi varhaiskasvatuksen laadun tutkiminen on tärkeää, sillä laadukas varhaiskasvatus on hyödyksi lapsen ja tämän perheen lisäksi koko yhteiskunnalle (Vandell & Wolfe, 2000, xii). Korkealaatuisen varhaiskasvatuksen avulla voidaan säästää tulevaisuuden koulutuskustannuksissa ja sen on todettu vähentävän myös rikollisuutta. Laadukas var- haiskasvatus lisäksi parantaa lapsen mahdollisuuksia kouluttautua tulevaisuudessa. (Van- dell & Wolfe, 2000, xii.) On tärkeää, että varhaiskasvatuspalvelut ovat jokaisen perheen saatavilla, sillä ilman varhaiskasvatuspalvelujen laajaa saatavuutta ei varhaiskasvatuksen myönteiset vaikutukset näy (Karila, 2016, 21).

2.3 Laadun toteuttaminen varhaiskasvatuksessa

Pedagoginen dokumentointi, varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden seuraaminen, suunnittelu, arviointi ja kehittäminen ovat osa laadukasta varhaiskasvatusta. Pedagogista dokumentointia on esimerkiksi omien havaintojen kirjoittaminen ylös. Näitä kirjoitettuja havaintoja käytetään toiminnan suunnittelussa, arvioinnissa ja kehittämisessä. Myös lap- sen varhaiskasvatussuunnitelman tekeminen yhdessä lapsen vanhempien kanssa on peda- gogista dokumentointia. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa tulisi näkyä esimerkiksi lapsen kiinnostuksen kohteet ja tavoitteet toiminnalle. (Vlasov ym., 2018, 57–58.)

Varhaiskasvatuksen opettajat toteuttavat laatua käyttämillään opetustavoilla. Valitsemil- laan opetustavoilla varhaiskasvatuksen opettaja voi vaikuttaa lasten mahdollisuuksiin olla osallinen toiminnassa ja kuulua ryhmään. Heikkolaatuisiksi arvioituja esikouluja yhdistää joko se, että niissä toiminta on aikuislähtöistä ja lasten toiveita ei kuunnella tai niissä ei ole minkäänlaista kuria havaittavissa. Tällaisissa esikouluissa esiintyy enemmän konflik- teja lasten välillä verrattuna korkealaatuisiin esikouluihin. Korkealaatuisen esikoulun tun- nistaa lapsilähtöisistä lähestymistavoista, jotka edistävät kommunikaatiota, vuorovaiku- tusta ja osallistumista niin aikuisten ja lasten välillä kuin lastenkin kesken. (Sheridan, 2007, 206–207.) Lasten osallisuuden toteutuminen tarkoittaa sitä, että varhaiskasvatus on

laadukasta (Hilppö, Lipponen, Kumpulainen & Rainio, 2016, 157). Lapsilähtöinen opetustapa herättää lasten kiinnostuksen uuden oppimiseen. Lisäksi se rohkaisee lapsia innostumaan oppimisesta sekä osallistumaan oppimiseen ja keskustelemaan opittavista asioista. Lapset ovat tyytyväisiä esiopetuksessa, kun toiminta on lapsilähtöistä ja kaikkia osallistavaa. Laadukasta esiopetusta toteuttavilla opettajilla on selkeä näkemys opettamisesta ja he keskittyvät lapsen mahdollisuuksiin kehittää ymmärrystä erilaisista ilmiöistä. (Sheridan, 2007, 207.)

Laadukasta varhaiskasvatusta toteuttavien ja heikompaa varhaiskasvatusta toteuttavien opettajien oman toiminnan arvioinneissa on selkeitä eroja. Heikompilaatuisten esikoulujen opettajien itsearviointien perusteella heillä ei ole riittävästi ymmärrystä laadukkaasta pedagogiikasta, kun taas korkealaatuisten esikoulujen opettajilla on hyvä käsitys laadukkaan pedagogisen toiminnan sisällöstä. Esimerkiksi heikompilaatuisten esikoulujen opettajien mielestä vähäinen vuorovaikutus lasten ja henkilöstön välillä selittyy liian isoilla ryhmäkoilla. Lisäksi he kokevat, että ruokailutilanteet eivät ole sopivia tilanteita keskustella lasten kanssa, vaan tärkeintä on, että kaikki ovat hiljaa. Korkealaatuisissa esikouluissa sen sijaan opettajat tarkastelevat omaa toimintaansa etsien kehityskohteita ja he myös kokevat olevansa vastuussa menetetyistä tilanteista olla vuorovaikutuksessa lasten kanssa. Ruokailutilanteita pidetään hyvänä mahdollisuutena keskustella lasten kanssa ja niiden yksi tavoite on pitää ryhmän yhteishenki hyvänä. Yhteenvetona voisi sanoa, että pedagogisen laadun ydin on vuorovaikutuksessa. Korkealaatuisissa esikouluissa vuorovaikutusta pidetään tärkeänä ja siihen panostetaan, kun taas heikompilaatuisissa esikouluissa vuorovaikutukseen ei niinkään kiinnitetä huomiota. (Sheridan, 2007, 207–208.)

Laadukkaan pedagogisen toiminnan toteuttamisessa tärkeää on hyvät puitteet eli oppimisympäristöjen monipuolisuus ja muunneltavuus. Lapsilähtöinen toiminta pitäisi näkyä jo oppimisympäristöjen suunnittelussa eli lapset tulisi ottaa mukaan suunnitteluun. Oppimisympäristöt suunnitellaan lasten mielenkiinnonkohteet ja toiveet huomioiden. Lisäksi jokaisen henkilökohtaiset tarpeet tulisi ottaa huomioon. Oppimisympäristöjä luodessa ja laadukasta varhaiskasvatusta suunniteltaessa tulisi huomioida aina varhaiskasvatuksessa tärkeänä pidetyt arvot. (Opetushallitus, 2018, 32–36.) Laadukkaassa esiopetuksessa vuorovaikutus on myönteistä ja jokainen pystyy kertomaan omat mielipiteensä. Lisäksi lapset otetaan mukaan toiminnan suunnitteluun ja he saavat olla mukana vaikuttamassa itseään koskeviin asioihin. Laadukkaassa esiopetuksessa lapset myös kokevat, että opettaja on

tietoinen heidän mielenkiinnonkohteistaan ja hän on kiinnostunut kuulemaan lasten asioita. (Sheridan, 2007, 202.)

Varhaiskasvatuksessa järjestettävä pedagoginen toiminta on varhaiskasvatuksen laadun prosessitekijöiden ydin. Laadun prosessitekijöitä ovat esimerkiksi pedagogisen toiminnan johtaminen ja arviointi. Laadukkaan toiminnan toteuttaminen tarkoittaa sitä, että toiminta suunnitellaan vastaamaan lasten tarpeita. (Vlasov ym., 2018, 51, 54.) Henkilöstö toteuttaa laadukasta varhaiskasvatusta esimerkiksi tukemalla lasten leikkiä. Lapset ovat sitoutuneempia leikkiin silloin, kun opettaja on heidän vieressään. Opettajan ollessa lapsia lähellä heidän leikkiessään, opettaja voi tukea leikkiä antamalla ideoita lapsille tai välillä osallistumalla leikkiin. (Fleer, 2015, 1807.)

Laadukkaan varhaiskasvatuksen toteuttaminen on varhaiskasvatuksen opettajan vastuulla omassa tiimissään. Opettajan tulisi tukea lasten välisiä kaverisuhteita ja tukea uusien kaverisuhteiden muodostumista. Lisäksi opettajan tehtävänä on sujuvan vuorovaikutuksen toteuttaminen vanhempien ja lasten kanssa. Vertaissuhteiden tukemisella ja myönteisellä vuorovaikutuksella on merkittävä rooli laadukkaan varhaiskasvatuksen kannalta. (Vlasov ym., 2018, 59–60.) Myös varhaiskasvatuslaki (540/2018) ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Opetushallitus, 2018) korostavat näiden merkitystä. On havaittu, että varhaiskasvatus on laadukkaampaa niissä päiväkodeissa, joissa tiimien välinen vuorovaikutus toimii hyvin. Myös lasten ja henkilöstön välinen vuorovaikutus on korkealaatuisempaa niissä päiväkodeissa, joissa henkilöstölle mahdollistetaan täydennyskoulutus ja oman osaamisen kehittäminen. (Vlasov ym., 2018, 59–60.)

Myös vanhempien osallisuus lapsen varhaiskasvatukseen on nostettu yhdeksi tärkeäksi osaksi varhaiskasvatusta (Varhaiskasvatuslaki, 540/2018). Laadukkaan varhaiskasvatuksen toteuttamisessa tärkeää on vanhempien ja henkilöstön välinen luottamus ja kunnioitus. Molempipuolisen luottamuksen saavuttaminen vaatii henkilöstöltä riittävän hyviä vuorovaikutustaitoja. Luottamuksen saavuttamisessa ja toimivassa yhteistyössä oleellista on riittävä aika tutustumiselle. (Karila, 2006, 97–99.)

2.4 Varhaiskasvatuksen laadun arviointi

Varhaiskasvatuksen laadun arviointi on laihin kirjattu tehtävä. Varhaiskasvatuksen laadun käsittämiseksi ja kehittämiseksi on järjestettävää varhaiskasvatusta arvioitava. (Karvi, 2020b.) Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) on vastuussa arvioinnista varhaiskasvatuksesta korkeakouluun asti (Karvi, 2020a). Karvi on osa kansallista varhaiskasvatuksen ohjausjärjestelmää (Karvi, 2020b). Sen arvioinneista saatavaa tietoa hyödynnetään kuntatasoisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti varhaiskasvatusta ja koulutusta koskevassa päätöksenteossa ja kehittämisessä. (Karvi, 2020a).

Karvi on julkaissut vuonna 2018 *Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset* -asiakirjan. Asiakirja perustuu tutkimukseen, jonka avulla on löydetty ne asiat, joista varhaiskasvatuksen laatu koostuu. Tutkimuksen pohjalta on luotu suomalaisen varhaiskasvatuksen laadun indikaattorit, jotka on jaettu rakenne- ja prosessitekijöihin. Rakennetekijät liittyvät varhaiskasvatuksen järjestämiseen ja prosessitekijät pedagogiikkaan, kuten leikkiin. Rakennetekijät vastaavat kysymyksiin: kuka on ensisijaisesti vastuussa varhaiskasvatuksen toiminnasta, millaisessa ympäristössä toimintaa järjestetään ja missä toiminta tapahtuu. Prosessitekijät vastaavat kysymykseen: miten varhaiskasvatukselle asetettuja tavoitteita ja sisältöjä toteutetaan käytännön työssä varhaiskasvatuksessa. Rakennetekijöiden indikaattoreita ovat esimerkiksi ”*Varhaiskasvatusta ohjaava lainsäädäntö*” ja ”*Lapsiryhmän rakenne ja koko*”. Prosessitekijöiden indikaattoreita ovat esimerkiksi ”*Johtaminen pedagogisen toiminnan tasolla*” ja ”*Henkilöstön ja huoltajien välinen vuorovaikutus*”. Laadun indikaattoreiden perusteella tiedetään, mitä asioita arvioidaan ja millä tavalla, jotta varhaiskasvatuksen laatu on korkeatasoista. Karvin julkistama asiakirja auttaa varhaiskasvatuksen järjestäjiä, kuten kuntia ja yksityisiä palveluntuottajia laadun arvioinnissa niin, että löydetään varhaiskasvatuksen laadun kehityskohdat ja ne asiat, jotka toteutetaan jo laadukkaasti. (Vlasov ym., 2018, 3, 39, 51, 59, 67–75.) Järjestelmällisellä varhaiskasvatuksen laadunarvioinnilla varmistetaan se, että kaikki arvioivat laatua mahdollisimman samalla tavalla, jolloin saadaan tietää toiminnan kehittämistarpeet (Heikka, Hujala & Turja, 2009, 61).

Varhaiskasvatusta arvioidaan siksi, että varmistetaan varhaiskasvatustlain toteutuminen ja voidaan kehittää varhaiskasvatusta (Varhaiskasvatustlaki, 540/2018, 24 §). Tärkeintä var-

haiskasvatuksen arvioinnissa on se, että sillä pyritään kehittämään tapoja toimia. Laadukasta varhaiskasvatusta ei voi toteuttaa niin, että asiat tehdään aina samalla, eikä oteta huomioon lasten tarpeita. (Repo ym., 2019, 26.) Arvioinnilla pyritään myös vaikuttamaan edistävästi lapsen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Varhaiskasvatuksen järjestäjät ovat velvoitettu arvioimaan varhaiskasvatusta. Tämän lisäksi heidän tulee olla mukana toimintansa ulkopuolisessa arvioinnissa. Laadun arvioinnin tulokset ovat julkista tietoa. (Varhaiskasvatuslaki, 540/2018, 24 §.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan arviointia tehdään varhaiskasvatuksen laadun ja toiminnan parantamiseksi sekä kehityskohdeiden huomaamiseksi (Opetushallitus, 2018, 61). Lisäksi laadunarvioinnilla voidaan ajatella olevan kaksi tavoitetta. Nämä ovat toiminnan säätely ja toiminnan kehittäminen. Toiminnan säätelyä toteutetaan hallinnollisesti ja laatutyön toiminnan kehittämisen tavoitteena on toiminnasta oppiminen. (Nummenmaa, 2004, 81.)

Suunnitelmallisella arvioinnilla saadaan tietää, onko varhaiskasvatuksen tavoitteisiin yllätty. Arviointia suoritetaan hankkimalla tietoa varhaiskasvatuksen toiminnasta. Tämän jälkeen kerätty tieto käydään läpi ja tulkitaan. (Vlasov ym., 2018, 11.) Varhaiskasvatuksessa ei arvioida lasten oppimistuloksia samalla tavalla kuin perusopetuksessa. Arviointi kohdistuu toimintaympäristöön ja sen tarjoamiin asioihin, jotka edistävät lapsen oppimista. (Mikkola ym., 2017, 8.) Karvi luo raamit varhaiskasvatuksen arvioinnille, mutta se myös toteuttaa arviointia ja tukee varhaiskasvatuksen järjestäjiä arvioinnissa. Karvin tekemä arviointi varmistaa, että varhaiskasvatuslaki (540/2018) toteutuu ja varhaiskasvatus edistää lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia. Lisäksi Karvin arvioinnilla saadaan tietoa varhaiskasvatuksen kehittämisen tarpeista. (Karvi, 2020b.) Hyvän palvelun edellytys on aina sen jatkuva arviointi. Ilman arviointia palvelua ei voida kehittää. (Palola, 2004, 50.) Myös itse arvioinnin tulee olla laadukasta. Laadukas arviointi on säännöllistä ja sillä on tietyt raamit, jotka ovat kaikkien laadun arvioijien tiedossa. Lisäksi arviointi on tavoitteellista ja se vaatii onnistuakseen kaikkien sitoutumista siihen. (Komi, 2019.)

Myös Dahlberg, Moss ja Pence (1999, 97) luokittelevat varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin eri kriteereihin, jotka ovat samankaltaiset aiemmin mainittujen Karvin kriteerien kanssa. Heidän mukaansa näitä ovat rakenteelliset kriteerit, prosessikriteerit ja tuloskriteerit. Rakenteelliset kriteerit viittaavat varhaiskasvatuksen resurssi- ja organisatorisiin ulottuvuuksiin, kuten henkilökunnan pätevyyteen, ryhmäkokoon, suhdelukuihin sekä opetussuunnitelman sisältöön ja toteutumiseen varhaiskasvatuksessa. Prosessikriteerit

sen sijaan liittyvät siihen, mitä varhaiskasvatuksessa tapahtuu. Erityisesti prosessikriteerit kiinnittävät huomiota lasten ja aikuisten toimintaan sekä vuorovaikutukseen lasten ja aikuisten välillä. Prosessikriteerikategoria koskee myös vanhempien ja varhaiskasvatusjärjestelmän välisiä suhteita. Tulokriteerit viittaavat toivottuihin tuloksiin esimerkiksi lasten taidoissa sekä vanhempien varhaiskasvatukselle asettamien toiveiden toteutumiseen. (Dahlberg, Moss & Pence, 1999, 97.)

2.4.1 Varhaiskasvatuksen henkilöstö laadun arvioijina

Jokaisella varhaiskasvatuksessa olevalla lapsella on varhaiskasvatuslaissa määritelty oikeus saada varhaiskasvatusta, joka on hyvin suunniteltua ja tavoitteellista. Jokaiselle päiväkodissa ja perhepäivähoidossa olevalle lapselle tehdään varhaiskasvatussuunnitelma vuosittain tämän oikeuden takaamiseksi. Varhaiskasvatuksen opettaja pitää varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelut yhdessä vanhempien kanssa. Käydyn keskustelun perusteella opettaja suunnittelee lapsiryhmän pedagogista toimintaa. Yleensä tehtyä varhaiskasvatussuunnitelmaa käydään läpi vanhempien kanssa noin kerran vuodessa, riippuen lapsen ja perheen toiveista ja tarpeista. (Opetushallitus, 2018, 9–11.)

Kun varhaiskasvatuksen henkilöstö arvioi varhaiskasvatuksen laatua, heidän tavoitteenaan on usein tunnistaa ne asiat, joista lapset nauttivat ja joista he ovat kiinnostuneita. Varhaiskasvatuksen ammattilaiset usein keskittävät arviointinsa konkreettisiin, objektiivisiin ja mitattavissa oleviin asioihin. Mitattavissa olevia asioita ovat esimerkiksi suhdelluvut, lapsiryhmän koko sekä henkilöstön pätevyys. (Larner & Phillips, 1994, 46.) Varhaiskasvatuksen henkilöstö arvioi varhaiskasvatusta eniten itsearviointin kautta. He arvioivat esimerkiksi järjestämäänsä toimintaa, omaa vuorovaikutustaan lasten kanssa sekä tavoitteiden toteutumista. (Opetushallitus, 2018, 62.)

Varhaiskasvatuksen opettaja arvioi omaa toimintaansa ja toteutettua toimintaa joka päivä monissa eri arjen tilanteissa. Varhaiskasvatuksen laatua opettaja arvioi esimerkiksi, kun hän on mukana lasten leikeissä tai lapsiryhmän ollessa metsäretkellä. Laatua arvioidessa saadaan tietoa lasta kiinnostavista asioista, varhaiskasvatuksen päämäärän saavuttamisesta sekä lasten oppimisen edistymisestä. Arviointi ei ole ikinä täysin objektiivista, mutta aina laatua arvioidessaan on pyrittävä tiedostamaan omien mielipiteidensä vaikutus arviointiin. (Heikka, Hujala & Turja, 2009, 59, 113.)

2.4.2 Päiväkodin johtajat laadun arvioijina

Päiväkodin johtajan tekemä laadun arviointi on tärkeä osa varhaiskasvatuksen johtamista ja kehittämistä (Opetushallitus, 2018, 61). Päiväkodin johtaja on ensisijaisesti vastuussa siitä, että hänen johtamassaan yksikössä arvioidaan varhaiskasvatuksen laatua (Alila & Parrila, 2004, 34; Vlasov ym., 2018, 75). Johtajan vastuulla on saada koko henkilöstö sitoutuneeksi laadun arviointiin sekä suunnitella laadun toteuttamista omassa kunnassaan. Johtajat ohjaavat kunnallisella tasolla ja omassa varhaiskasvatusyksikössään tehtävää arviointia ja kehittämistä. Lisäksi johtajat ylläpitävät laadun arvioinnin johtoryhmää, johon kuuluvat kunnan päättäjät, lasten vanhemmat, varhaiskasvatuksen henkilöstö sekä sidosryhmät. (Alila & Parrila, 2004, 34.)

Päiväkodin johtajan johtaminen perustuu arvioinnista, sekä asiantuntija- ja tutkimustiedoista saatavaan informaatioon. Päiväkodin johtajan jokapäiväinen työ on varmistaa, että yksikössä on riittävästi ja lain määrittämä määrä henkilöstöä suhteessa lasten määrään. Yksinkertaisin tapa arvioida varhaiskasvatuksen laatua päivittäin on varmistaa, että päiväkodissa on riittävästi henkilöstöä paikalla. Riittävä henkilöstömäärä varmistaa sen, että lapsilla on turvallista olla päiväkodissa sekä varhaiskasvatuksen toiminta on laadukasta. (Vlasov ym., 2018, 69–72.)

2.4.3 Vanhemmat laadun arvioijina

Lapsille ja vanhemmille on järjestettävä lapsen päiväkodissa säännöllisesti mahdollisuus vaikuttaa sekä varhaiskasvatuksen toiminnan suunnitteluun että sen arviointiin (Varhaiskasvatuslaki, 540/2018, 20 §). Vanhemman kokemusta lapsen varhaiskasvatuksen laadusta pidetään tärkeänä, ja heidän osallisuutensa varhaiskasvatukseen on tärkeä laadun edistäjä. Lisäksi laadun rakenne- ja prosessitekijät ovat vanhempien osallisuutta tukevia. Vanhemmille varhaiskasvatuksen tärkeitä tehtäviä ovat kasvatus yhteistyössä varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa sekä lapsen mahdollisuus luoda kaverisuhteita. Vanhemmat tarkastelevat varhaiskasvatuksen laatua itselleen tärkeiden asioiden pohjalta. (Kronqvist & Jokimies, 2008, 15.) Vanhempien mielipiteen huomioinen varhaiskasvatuspalveluja arvioitaessa ja kehitettäessä on hyvin tärkeää vanhempien osallisuuden toteutumiseksi (Mikkola ym., 2017, 15).

Vanhempien ajatukset laadukkaasta varhaiskasvatuksesta eriävät varhaiskasvatuksen ammattilaisten käsityksistä. Vanhemmille on tärkeää, että heidän oman lapsensa kokemus päiväkodista on turvallinen, hyvä sekä lapsen oppimista ja kasvua kehittävä. Merkittävä ero vanhempien ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten näkökulmissa varhaiskasvatukseen on, että vanhemmat etsivät sellaista varhaiskasvatusjärjestelyä, joka täyttää heidän lapsensa ja perheensä toiveet. Heidän tärkein tavoitteensa on löytää perheelleen ja lapselensa sopiva järjestely. Vanhemmille hyvän varhaiskasvatuspaikan löytäminen ei ole itsestäänselvyys. Vanhemmat ovat kiinnostuneita myös varhaiskasvatuksen laadusta, mutta heidän laatumääritelmänsä perustuu enimmäkseen heidän oman lapsensa tarpeille. (Larner & Phillips, 1994, 46–47.)

2.5 Varhaiskasvatuksen opettajien ja vanhempien käsityksiä varhaiskasvatuksen laadusta

Hujala, Vlasov ja Szecsi (2017, 2) ovat tutkineet vanhempien ja opettajien käsityksiä 3–5-vuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen laadusta. Tutkimuksen aineisto kerättiin Yhdysvalloista, Venäjältä ja Suomesta vuosien 1991–2011 aikana. Tutkimuksessa selvitettiin vanhempien ja varhaiskasvatuksen opettajien näkemyksiä varhaiskasvatuksen tärkeimmistä tavoitteista. Tutkijat olivat muotoilleet valmiiksi seitsemän tavoitetta varhaiskasvatukselle. Näitä tavoitteita olivat emotionaaliset tavoitteet, sosiaaliset tavoitteet, kognitiiviset tavoitteet, terveydelliset tavoitteet, eettiset tavoitteet, uskonnolliset tavoitteet sekä esteettiset tavoitteet. (Hujala ym., 2017, 2–4.) Nämä kaikki tavoitteet ovat löydettävissä myös varhaiskasvatuslain kohdasta 3§ *varhaiskasvatuksen tavoitteet* (Varhaiskasvatuslaki, 540/2018). Kaikkia Hujalan ym. (2017) tutkimuksen tavoitteista ei ole suoraan sellaisenaan lueteltu tavoitteissa, mutta ne ovat osa lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia.

Yhdysvalloissa tärkein tavoite kaikkina kolmena mittauskertana oli vanhempien ja opettajien mielestä emotionaaliset tavoitteet. Venäjällä opettajat pitivät joka vuosi tärkeimpänä tavoitteena terveydellisiä tavoitteita. Vanhemmat myös arvottivat terveydelliset tavoitteet tärkeimmiksi kahtena vuotena, mutta viimeisenä mittausvuotena vanhemmat kuitenkin pitivät varhaiskasvatuksen tärkeimpänä tavoitteena kognitiivisia tavoitteita. Suomessa opettajat pitivät varhaiskasvatuksen tärkeimpänä tavoitteena joka vuosi sosiaalisia

tavoitteita. Vanhemmat pitivät myös sosiaalisia tavoitteina tärkeimpinä kahtena ensimmäisenä mittausvuotena, mutta viimeisenä vuonna vanhemmat pitivät tärkeimpänä tavoitteena varhaiskasvatukselle emotionaalisia tavoitteita. (Hujala ym., 2017, 4–5.)

Hujalan ym. (2017) tutkimuksen tulokset ovat yhteneväisiä myös muiden tutkimusten kanssa. Hujala, Fonsén ja Elo (2012) havaitsivat, että Suomessa vanhemmat ja opettajat pitivät lasten välisiä sosiaalisia suhteita hyvin tärkeinä. Lisäksi vuonna 2008 julkaistussa *Vaikuta vanhempi* -selvityksessä selvitettiin vanhempien näkemyksiä varhaiskasvatuksen laadusta (Kronqvist & Jokimies, 2008). Selvityksen perusteella vanhemmat kokivat varhaiskasvatuspalvelujen tärkeimmäksi tehtäväksi lapsen mahdollisuuden luoda kaverisuhteita. Selvityksen perusteella lähes 80 prosenttia vanhemmista oli tyytyväisiä oman kuntansa varhaiskasvatuspalveluihin ja lähes kaikki vanhemmista olivat tyytyväisiä henkilöstön ammattitaitoon. Myös vanhempien mielipidettä henkilöstön riittävydestä varhaiskasvatuksessa selvitettiin. Reilu 44 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että varhaiskasvatuksessa on liian vähän henkilöstöä. Vanhemmat kokivat, että henkilökunnan riittävyys, tilojen monipuolisuus ja laadukas pedagoginen toiminta ovat laatuun vaikuttavia asioita. Toisaalta kuitenkin vanhemmat kokivat, että varhaiskasvatus oli laadukasta. Lisäksi varhaiskasvatus koettiin tärkeänä vanhempien työssäkäynnin mahdollistajana. Vanhemmat kokivat myös, että varhaiskasvatuksen tehtävänä on tarjota lapselle mahdollisuuksia leikkiä ja toimia yhdessä toisten lasten kanssa. Lisäksi vanhemmat kokivat tärkeänä, että varhaiskasvatuksessa tuetaan lapsen uusien asioiden ja taitojen oppimista. (Kronqvist & Jokimies, 2008, 22–26.) Myös Hujalan ym. (2012, 305–307) tutkimuksessa vanhemmat sekä opettajat pitivät varhaiskasvatuksen laatua Suomessa hyvänä.

Karvi on julkaissut vuonna 2019 arvioinnin tulokset varhaiskasvatussuunnitelmien toteutumisesta päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Arvioinnissa selvitettiin varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden toteutumista varhaiskasvatuksessa. Selvityksen perusteella henkilöstö ja päiväkodin johtajat kokivat, että esimieheltä saatava pedagoginen tuki ja toimiva johtajuus edistävät varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaista toimintaa. Myös täydennyskoulutus ja sujuva yhteistyö henkilöstön kesken edistivät varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden toteutumista. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden toteutumista estäviä tekijöitä oli sen sijaan enemmän. Niitä olivat esimerkiksi kiire, toteutumaton suunnittelu-aika, resurssien puute, liikaa lapsia yhdessä ryhmässä, epäselvyys

työtehtävien jaossa, henkilöstön jatkuvat poissaolot ja vaihtuvuus, sekä negatiivinen suhtautuminen työhön ja varhaiskasvatukselle sopimattomat tilat. (Repo ym., 2019, 65.) Myös Taloustutkimus Oy:n yhteistyössä Talentian kanssa 2019 teettämässä kyselyssä varhaiskasvatuksessa työskenteleville Talentian jäsenille saatiin samankaltaisia tuloksia. Kyselystä selvisi, että varhaiskasvatuksen henkilöstö kokee, että varhaiskasvatuksen laatuun vaikuttavat eniten liian isot ryhmäkoot, henkilöstön vaihtuvuus sekä suhdeluvut. (Katajisto, 2019.)

Yksi varhaiskasvatuksen tavoite on, että lapsi saa olla aktiivisena toimijana varhaiskasvatuksessa (Varhaiskasvatuslaki, 540/2018, 3§). Hujala ym. (2012, 308) kuitenkin havaitsivat, että opettajat ja vanhemmat arvioivat lasten osallisuuden toteutuvan heikosti päiväkodissa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Opetushallitus, 2018, 26) korostaa osallisuuden merkitystä lapselle. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea lapsia heidän harjoitellessaan osallistumista yhteisiin asioihin sekä vaikuttamista toiminnan sisältöön (Opetushallitus, 2018, 26). Sheridanin (2007, 206) mukaan lasten osallisuuden hyvään toteutumiseen vaikuttaa opettajan käyttämät lapsilähtöiset opetustavat.

Suomessa vanhemmat ja varhaiskasvatuksen opettajat kokevat, että lapset kohdataan yksilöllisesti, heillä on kavereita varhaiskasvatuksessa sekä vanhempien ja opettajien välinen vuorovaikutus toimii. Varhaiskasvatuksessa myös otetaan huomioon perheiden toiveet hyvin. Vanhemmat kokevat lasten viihtyvän paremmin ja osallistuvan mieluummin varhaiskasvatuksen toimintaan verrattuna opettajien arvioihin lasten viihtyvyydestä sekä osallistumisesta. Tutkimuksessa vanhemmat olivat opettajia tyytyväisempiä varhaiskasvatuksen laatuun. Vanhemmat arvioivat varhaiskasvatusta lasten tyytyväisyyden perusteella ja opettajat arvioivat varhaiskasvatusta omien havaintojensa pohjalta. (Hujala ym., 2012, 308–310.) Yhdysvalloissa vanhemmat pitivät varhaiskasvatuksen hyvää laatua tärkeänä asiana muuten, mutta alle kolmevuotiaalle lapselle laadulla ei vielä koettu olevan niinkään suurta merkitystä. Yli kolmevuotiaan lapsen kohdalla he kuitenkin ajattelivat varhaiskasvatuksen mahdollistavan lapsen itsenäistymisen. Yli kolmevuotiaalle lapselle vanhemmat ajattelivat varhaiskasvatuksen voivan tarjota lapselle sosiaalisia suhteita ja valmiuksia koulun käyntiin. (Larner & Phillips, 1994, 53.)

3 Johtajuus varhaiskasvatuksessa

Johtajuuden yhteyttä varhaiskasvatuksen laatuun tutkittaessa on oleellista tarkastella sitä, mitä johtajuudella tarkoitetaan ja millä tavoin johtajuuden taso näyttäytyy suhteessa varhaiskasvatuksen laatuun. Varhaiskasvatuksen johtajuus sekä kouluttautunut ja ammattitaitoinen henkilöstö ovat merkittävä osa laadukasta varhaiskasvatusta (Vlasov ym., 2018, 46). Tässä osiossa tarkastellaan johtajuutta, pedagogista johtajuutta ja jaettua johtajuutta. Lisäksi käsitellään johtajuuden ja varhaiskasvatuksen laadun välistä yhteyttä sekä millaista on hyvä johtajuus, joka aikaansaa laadukasta varhaiskasvatusta.

3.1 Johtajuus

Johtajuudesta käytettäviä käsitteitä englanninkielisessä tutkimuskirjallisuudessa ovat *leadership*, *administration* ja *management*. *Administration* tarkoittaa hallinnon tehtäviä. Termit *leadership* ja *management* tarkoittavat suomeksi käännettynä lähes samaa asiaa. (Fonsén, 2014, 28.) Johtajuudella ja johtamisella tarkoitetaan eri asioita. Nivalan (2002, 189–202) mukaan *leadership* viittaa johtajuuteen, kun taas *management* termillä tarkoitetaan johtamista. Päiväkodeissa johtajuus tarkoittaa päivittäisjohtamista sekä sellaista johtamistoimintaa, joka on kauaskantoiset vaikutukset. Päivittäisjohtaminen on johtajan tekemää arkityötä, kuten sijaisten hankkimista. Suomen kielessä päivittäisjohtaminen kuuluu johtajuuteen, vaikkakin siitä käytettävä termi on englannin kielessä *management*. Yleisellä tasolla puhuttaessa käytetään usein termiä johtajuus, johtamisella tarkoitetaan yleensä konkreettista toimintaa. (Nivala, 2002, 189–192.) Tässä tutkimuksessa käytetään molempia termejä johtajuus ja johtaminen. Käytettävä termi riippuu siitä, puhutaanko yleisellä tasolla (johtajuus) vai tarkoitetaanko konkreettisia tekoja (johtaminen).

Laadukas varhaiskasvatus pohjautuu laadukkaalle johtajuudelle (Hujala, 2013, 47–48). Varhaiskasvatuksessa johtajuus rakentuu ajatukseen suunnitelmallisesta ja tavoitteellisesta varhaiskasvatuksesta (Hujala, 2013, 47–48; Varhaiskasvatuslaki, 2018, 2 §). Lisäksi johtajuuden toteutuminen käsitetään varhaiskasvatuksessa jokaisen yhteisenä vastuuna, jolla tähdätään pedagogiikan kehittämiseen (Hujala, 2013, 47–48). Johtajuus syntyy ryh-

mässä, jossa jokaiselle henkilölle jaetaan oma tehtävä johtajuuden edistämiseksi. Jokaiselle jaetun tehtävän avulla henkilöstö ja päiväkodin johtaja pystyvät saavuttamaan nopeammin yhteiset tavoitteet. (Gibb, 1958, 102–103.) Lisäksi johtaminen on aina vaikuttamista. Osaavaa johtaja keskittyy organisaation perustehtävään, hänellä on hyvä ulosanti ja selvät tavoitteet. (Nivala, 2002, 190.)

3.1.1 Päiväkodin johtajan työtehtävät

Jokaisella päiväkodilla on oltava johtaja, joka on vastuussa päiväkodin toiminnasta (Varhaiskasvatuslaki, 2018, 31 §). Henkilöt, jotka uuden varhaiskasvatuslain voimaantullessa (1.9.2018) tai viisi vuotta tätä ennen ovat toimineet päiväkodin johtajana ja täyttävät nykyiset kelpoisuusvaatimukset, voivat toimia vielä vuoden 2030 jälkeen tehtävässään. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2021). Vuodesta 2030 eteenpäin päiväkodin johtajan kelpoisuusvaatimukset ovat joko ”varhaiskasvatuksen opettajan tai varhaiskasvatuksen sosionomin tutkinto ja vähintään kasvatustieteen maisterin tutkinto sekä riittävä johtamistaito.” (Varhaiskasvatuslaki, 2018, 31 §).

Päiväkodin johtaja huolehtii johtamiensa päiväkotien henkilöstön ja toiminnan johtamisesta sekä kehittämisestä ja arvioinnista (Vlasov ym., 2018, 75). Päiväkodin johtajan pedagogiseen johtajuuteen liittyviä vastuita on useita. Johtaja huolehtii päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelman tekemisestä, pedagogisen keskustelun ylläpitämisestä, lapsiryhmien ja tiimien suunnittelusta sekä vanhempien ohjaamisesta. (Fonsén, 2008, 50.)

3.1.2 Pedagoginen johtajuus

Päiväkodin johtajilla pedagoginen johtajuus näkyy eniten henkilöstön ja toiminnan johtamisena (Fonsén, 2008, 50). Pedagogisella johtajuudella pyritään varmistamaan laadukas varhaiskasvatus. Ilman pedagogista johtajuutta, varhaiskasvatuksen tavoitteiden toteutuminen on vaikeaa. (Fonsén, 2014, 194, 197.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Opetushallitus, 2018, 28) määrittelee pedagogisen johtajuuden ”varhaiskasvatuksen kokonaisuuden tavoitteellisena ja suunnitelmallisena johtamisena, arviointina ja kehittämisinä.” Pedagoginen johtajuus pitää sisällään ne asiat, jotka edistävät henkilöstön työssäjaksamista, tavoitteellista varhaiskasvatustoimintaa ja osaamisen kehittämistä. (Opetus-

hallitus, 2018, 28.) Päiväkodin johtajille pedagoginen johtajuus on johtajuuden tärkeimpiä asioita. Johtajilla on kuitenkin niin paljon myös muita töitä, että muiden töiden ohella pedagogisen johtajuuden toteuttaminen on melko haastavaa. (Fonsén, 2014, 191.)

Koko henkilöstön sitoutuminen pedagogiseen johtajuuteen on tärkeää, sillä henkilöstön ymmärrys pedagogisen johtajuuden tärkeydestä on oleellista. Ensisijaisesti pedagoginen johtajuus on kuitenkin päiväkodin johtajan vastuulla. (Vlasov ym., 2018, 75.) Lisäksi johtajalla tulee olla riittävästi taitoa ja koulutusta, jotta hän voi johtaa koko päiväkodin pedagogiikkaa (Fonsén, 2014, 170).

3.1.3 Jaettu johtajuus

Jaettua johtajuutta varhaiskasvatuksen näkökulmasta on alettu tutkia enemmän vasta 2010-luvulla (Keski-Rauska, Fonsén, Aronen & Riekkola, 2016; Heikka, Pitkäniemi, Kettukangas & Hyttinen, 2019). Halttusen väitöskirjatutkimuksessa jaettua johtajuutta toteutui paljon tutkituissa päiväkodeissa, mutta se näkyi lähinnä tiettyinä työtehtävinä, joita työntekijöillä oli (Halttunen, 2009, 134). Halttunen havaitsi, että jaetun johtajuuden ja johtajuuden toteutumisen esteenä on usein se, että henkilöstö ei tiedä, mikä kaikki on johtajuutta ja mitä ovat johtajan työtehtävät. Päiväkodin johtajan olisikin tärkeää huolehtia, että johtajuuden käsitteet olisivat selvät kaikille työntekijöille. Erityisesti ennen johtajuuden jakamista, tulisi työyhteisössä käydä vuoropuhelua henkilöstön kanssa ja sopia yhteiset säännöt jaetulle johtajuudelle. Yksinkertaisimmillaan johtaja voi toteuttaa jaettua johtajuutta antamalla joitakin työtehtäviään varhaiskasvatuksen opettajille tehtäväksi. (Halttunen, 2009, 141.)

Silloin kun jaettu pedagoginen johtajuus toimii varhaiskasvatusyksikössä, niin varhaiskasvatuksen opettajat ovat sitoutuneita pedagogiseen johtajuuteen. Myös jaetun johtajuuden ollessa arkipäivää työyhteisössä, varhaiskasvatuksen opettajat ovat sitoutuneempia työhönsä. Yhteys on nähtävissä molemminpuolisesti. Myös silloin, kun varhaiskasvatuksen opettajat ovat sitoutuneempia työhönsä ja pedagogiseen johtajuuteen, niin yksikössä toimii jaettu pedagoginen johtajuus. (Heikka ym., 2019, 10–13.)

3.2 Johtajuuden yhteys varhaiskasvatuksen laatuun

Sylva (2010, 82) on havainnut, että päiväkodin johtajan pätevyys työhönsä on yhteydessä varhaiskasvatuksen laatuun. Mitä pätevämpi johtaja on, sitä laadukkaampaa on varhaiskasvatus hänen johtamassaan varhaiskasvatussyksikössä (Sylva, 2010, 82). Johtaminen vaikuttaa varhaiskasvatuksen laatuun, varhaiskasvatusympäristöön ja varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Varhaiskasvatuksessa johtaminen tähtää lasten hyvinvoinnin ja oppimisen parantamiseen. (Opetushallitus, 2018, 28.) Fonsénin, Lahtisen, Sillmanin ja Reunamon (2020, 13) mukaan päiväkodin johtajat tarvitsisivat lisää resursseja pedagogiseen johtajuuteen. Pedagoginen johtajuus on yhteydessä varhaiskasvatuksen laatuun ja tällä hetkellä johtajien aika menee pedagogisen johtajuuden sijasta haastavien tilanteiden selvittämiseen (Fonsén ym., 2020, 13). Toimintakulttuuri on merkittävä osa laatua. Pedagogiikan johtaminen edistää toimintakulttuurin laatua. (Opetushallitus, 2018, 28.) Johtaminen ja varhaiskasvatuksen tilojen käyttö ovat merkittävästi yhteydessä varhaiskasvatuksen laadun kanssa (Vlasov ym., 2018, 57).

Repon ym. (2019, 162) selvityksessä havaittiin, että varhaiskasvatuksen laatuun vaikuttavat asiat, jotka edistävät varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden toteutumista. Johtaja voi omalla toiminnallaan vaikuttaa laatuun. Päiväkodin johtaja voi parantaa varhaiskasvatuksen laatua refleктоimalla omaa johtajuuttaan, tarjoamalla henkilöstölle täydennyskoulutusta, huolehtimalla henkilöstön ja itsensä hyvinvoinnista. Hyvinvointiin panostaminen on yhteydessä myös henkilöstön pysyvyyteen. Hyvä johtaja antaa henkilöstölle pedagogista tukea eli varmistaa, että suunnittelu-, arviointi- ja kehittämissaika toteutuu. Selvityksessä yli puolet johtajista kokivat, että henkilöstön suuri vaihtuvuus estää varhaiskasvatussuunnitelman edellyttämän toiminnan toteuttamista. Lisäksi johtajat kokivat, että he eivät ehdi antamaan henkilöstölle riittävästi pedagogista tukea. (Repo ym., 2019, 162.)

3.2.1 Laadukasta johtajuutta estävät tekijät

Laadukasta johtajuutta estää se, jos johtajat eivät tunne varhaiskasvatussuunnitelman perusteita kunnolla. Ilman riittävästi varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tuntemista ei voi johtaa pedagogiikkaa tai antaa henkilöstölle pedagogista tukea. Päiväkodin johtaja

huolehtii laadukkaan varhaiskasvatuksen toteuttamisesta pitämällä huolta, että tiimit toteuttavat monipuolista pedagogista toimintaa. Tästä syystä varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tunteminen on tärkeää. (Repo ym., 2019, 162.)

Fonsén havaitsi väitöskirjatutkimuksessaan, että pedagogisen johtajuuden toteutumista estää monet asiat. Päiväkodin johtajan epävarmuus omasta osaamisestaan ja hänelle kuuluvien töiden epäselvyys estävät pedagogista johtajuutta. Myös jatkuva kiire on esteenä pedagogiselle johtajuudelle. (Fonsén, 2014, 156–158.) Päiväkodin johtajilla on pedagogisen johtajuuden lisäksi paljon muita kirjallisia töitä, joten aikaa pedagogiselle johtajuudelle on vaikeaa löytää (Halttunen, 2009, 109; Fonsén, 2014, 156–158). Halttunen havaitsi väitöskirjatutkimuksessaan, että johtajat olivat niin kiireisiä, että he eivät olleet tienneet johtamiensa päiväkotien toiminnan tasosta ja sisällöstä (Halttunen, 2009, 107). Johtajille saattaa olla oma työnkuva epäselvä ja välillä johtaja saattaa hoitaa myös sellaisia töitä, jotka eivät hänelle edes kuuluisi. Tästä esimerkkinä, jos henkilöstöä ei ole riittävästi paikalla, johtaja saattaa työskennellä lapsiryhmässä sijaisena. (Fonsén, 2014, 156–158.)

Johtajuus ei ole toimivaa silloin, kun tietyt periaatteet eivät toteudu. Hyvä johtaminen on haastavaa, jos ei ole riittävästi ammattitaitoista henkilöstöä, joka olisi työhön sitoutunutta. Johtajuuden onnistumisen kannalta on tärkeää, että johtajan työnkuva on selkeä ja rajattu sekä johtaja saa riittävästi tukea esimieheltään ja kykenee tekemään päätöksiä. (Fonsén, 2014, 167.) Karvin selvityksessä yli puolet päiväkodin johtajista koki, että heillä ei ole aikaa tarpeeksi varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden edellyttämään työhön. Lisäksi lähes kolmasosa päiväkodin johtajista arvioi, etteivät he kykene antamaan henkilöstölle heidän tarvitsemaan tukea työhön. Päiväkodin johtajien haasteena vaikuttaa selvityksen perusteella olevan riittämätön aika pedagogiikan johtamiseen. (Repo ym., 2019, 63.)

3.2.2 Laadukasta johtajuutta edistävät tekijät

Pedagoginen johtajuus toteutuu todennäköisemmin, kun sen toteutukseen on määritelty selkeät menetelmät. Selkeitä menetelmiä pedagogiikan johtamiseen ovat esimerkiksi varhaiskasvatuksen laadun arvioiminen sekä päiväkodissa järjestettävät suunnitteluillat. Pedagogisesta johtajuudesta tehdään järjestelmällistä ylläpitämällä jatkuvaa pedagogista

keskustelua työyhteisössä sekä kehittämällä yksikön pedagogiikkaa aktiivisesti. Pedagoginen keskustelu tarkoittaa esimerkiksi henkilöstön ja johtajan kesken käytävää keskustelua varhaiskasvatussyksikön pedagogiikan tasosta. Johtajan tulee tietää, millaista pedagogiikkaa henkilöstö toteuttaa, jotta hän pystyy johtamaan pedagogiikkaa laadukkaasti. Lisäksi pedagogisen johtajuuden onnistuminen edellyttää, että sille järjestetään aikaa muilta töiltä. (Fonsén, 2014, 159–163.)

Hyvä johtaja luottaa henkilöstön osaamiseen, osaa johtaa pedagogista keskustelua, suhtautuu työhön kehittämishaluisesti sekä luo selkeät raamit pedagogiselle johtajuuden toteutumiselle, kuten säännölliset koko työyhteisön kehittämisillat. Lisäksi toimivan johtajuuden tunnistaa tarkoituksenmukaisesta toiminnasta sekä selkeästä johtajuuden näkemyksestä. (Fonsén, 2014, 165.) Päiväkodin johtaja edistää varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria ottamalla henkilöstön mukaan toimintakulttuurin kehitystyöhön. Hyvä johtaja pitää huolta, että toimintakulttuuria kehitetään jatkuvasti työyhteisössä sekä huomioi, että lapset ja heidän vanhempansa pääsevät osallistumaan myös toimintakulttuurin kehittämiseen. (Opetushallitus, 2018, 29.)

Pedagogisen johtajuuden laatu näkyy niin lapsiryhmissä kuin yksilön tasolla. Laadukas pedagoginen johtajuus on yhteydessä sen kanssa, että lapset ovat aktiivisempia, he ovat sitoutuneita toimintaan ja he viihtyvät päiväkodissa. Laadukas pedagoginen johtajuus vaikuttaa parantavan lasten hyvinvointia varhaiskasvatuksessa. Kun henkilöstö kokee tekevänsä työtä, jolla on merkitys, heidän kokemansa myönteiset tunteet välittyvät myös lapsiin ja heidän viihtymiseensä varhaiskasvatuksessa. (Fonsén ym., 2020, 12.)

Laadukkaan johtajuuden tunnistaa selkeästä visiosta. Lisäksi jaetun johtajuuden toteutuminen sekä selkeät kaikille yhteiset tavoitteet varhaiskasvatuksen laadun takaamiseksi ovat avain hyvään johtajuuteen. Päiväkodin johtajan vastuulla on, että lapsiryhmissä henkilöstö toteuttaa monipuolista ja tavoitteellista toimintaa. Hyvän johtamisen ylläpito vaatii jatkuvaa reflektointia. (Vlasov ym., 2018, 63, 22.) Soukainen (2019, 112–113) havaitsi, että sillä on merkitystä, millaisena johtajana päiväkodin johtaja itseään pitää. Jos johtaja pitää tärkeänä oman toimintansa kehittämistä, se näkyy lasten parempana viihtymisenä. Toisin sanoen johtajuus vaikuttaa varhaiskasvatuksen laatuun ja johtajuuden laadukkuus välittyy myös lasten päiviin. Hyvä johtaja kehittää varhaiskasvatusta yhteistyössä lasten ja henkilöstön kanssa. (Soukainen, 2019, 112–113.)

3.3 Henkilöstön näkökulma johtajuuteen

Karvin vuonna 2019 julkaiseman arvioinnin tuloksissa henkilöstöstä yli puolet oli sitä mieltä, että päiväkodin johtaja johtaa pedagogiikkaa tavoitteellisesti ja johtajalla on selkeä visio. Johtajista suurin osa koki, että he johtivat pedagogiikkaa tavoitteellisesti. Henkilöstöstä vajaa neljäsosa oli sitä mieltä, että yksikössä ei juurikaan arvioitu toimintaa tai pyritty kehittämään sitä. Lisäksi henkilöstö koki, että johtajalla oli paljon kehitettävää johtajuudessa. Henkilöstön mielestä ongelmat johtajuudessa koskivat johtajan jatkuvia poissaoloja sekä pedagogisen johtajuuden puuttumista. Tärkeimpänä asiana onnistuneessa johtajuudessa oli johtajalta saatava tuki sekä kannustus. (Repo ym., 2019, 69–72.)

Fonsénin ja Soukaisen (2019, 218) tutkimuksessa varhaiskasvatuksen opettajien, varhaiskasvatuksen erityisopettajien, varhaiskasvatuksen lastenhoitajien ja päiväkodin johtajien käsitykset pedagogisen johtajuuden laadusta olivat eriävät. Päiväkodin johtajat antoivat henkilöstöä heikommät arviot johtajuudelle. Varhaiskasvatuksen lastenhoitajat arvioivat pedagogisen johtajuuden laadun kaikista korkeimmaksi (4,20) asteikolla yhdestä viiteen. Varhaiskasvatuksen opettajat kokivat pedagogisen johtajuuden laadun myös melko hyväksi (4,02), kun taas päiväkodin johtajien arvio oli huomattavasti heikompi (3,87). Matalampi koulutustaso oli yhteydessä korkeampaan pedagogisen johtajuuden arviointiin. Syynä saattaa olla se, että johtajat tarkastelevat pedagogista johtajuutta erilaisesta näkökulmasta kuin varhaiskasvatuksen opettajat ja lastenhoitajat. (Fonsén & Soukainen, 2019, 218.)

4 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, millä tavoin päiväkodin johtajien johtajuus on yhteydessä varhaiskasvatuksen laatuun. Tutkimuksessa pyritään vastaamaan kysymyksen, miten laadukkaaksi henkilöstö ja vanhemmat arvioivat varhaiskasvatuksen. Lisäksi tutkitaan, onko henkilöstön ja vanhempien käsitykset johtajuudesta yhteydessä heidän käsityksiinsä varhaiskasvatuksen laadusta.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Millaiseksi henkilöstö ja vanhemmat arvioivat varhaiskasvatuksen laadun?
2. Onko henkilöstön ja vanhempien käsitykset johtajuudesta yhteydessä heidän käsityksiinsä varhaiskasvatuksen laadusta?

Tutkimuskysymyksiin etsitään vastauksia määrällisellä analyysillä. Määrällinen analyysi toteutetaan kuvailevien analyysien avulla sekä tutkimalla korrelaatioita Kendall's tau-b testillä.

5 Tutkimuksen toteutus

Tässä luvussa tarkastellaan tutkimuksen toteutusta. Ensimmäisenä käydään läpi tutkimuksen aineisto (5.1). Sen jälkeen kerrotaan aineiston analyysistä ja analyysimenetelmistä (5.2). Tutkimus on määrällinen tutkimus eli aineistoa analysoidaan ja kuvataan numeroiden ja taulukoiden avulla (Jyväskylän yliopisto: Koppa, 2015).

5.1 Tutkimusaineisto

Tutkimus on toteutettu osana Itä-Suomen yliopiston *Jaettu pedagoginen johtajuus varhaiskasvatuksen kehittämisen ja osaamisen edistämisen välineenä* -hanketta. Hanke sijoittui aikavälille 1/2019–12/2019. Projektinjohtaja toimi Johanna Heikka. Hankkeen tavoitteena oli johtajuuden kehittäminen sekä johtajien ja henkilöstön työnkuvan selkiyttäminen. Hanke tarjosi koulutusta sekä tukea työnhallintaan varhaiskasvatuksen ammattilaisille. (Jaettu pedagoginen johtajuus varhaiskasvatuksen kehittämisen ja osaamisen edistämisen välineenä, 2019.)

Tutkimuksen aineisto kerättiin kyselylomakkeiden avulla. Kyselylomakkeiden kysymykset on saatu *Jaettu pedagoginen johtajuus varhaiskasvatuksen kehittämisen ja osaamisen edistämisen välineenä* -hankkeesta. Kyselylomakkeita oli kolme kappaletta ja niiden kysymykset olivat tehneet Elina Fonsén ja Johanna Heikka. Kysymyksistä muokattiin kyselylomakkeet Helsingin yliopiston e-lomakepalvelussa. Vanhemmat (LIITE 1) sekä henkilöstö (LIITE 2) vastasivat kyselyihin koskien varhaiskasvatuksen laatua. Varhaiskasvatuksen laadunarviointia koskevat kyselyt olivat osittain erilaiset vanhemmille sekä henkilöstölle. Tutkimuksessa oli myös kysely koskien johtajuutta, johon vastasivat henkilöstö ja päiväkodin johtajat. Lisäksi päiväkodin johtajat vastasivat myös henkilöstön laadunarviointikyselyyn. Tässä tutkimuksessa keskitytään kuitenkin vain vanhempien ja henkilöstön vastauksiin varhaiskasvatuksen laadunarviointikyselyissä. Kyselyihin pystyi vastaamaan 11.11.2019-9.12.2019 välisenä aikana.

Tutkimuksen kyselylomakkeet jaettiin kaikille tutkimukseen osallistuville päiväkodeille sähköisesti. Varhaiskasvatuspäällikkö jakoi sähköpostitse marraskuussa 2019 päiväkotien johtajille tutkimuksen tiedotteet, joissa oli linkit kyselyihin. Tämän jälkeen päiväkotien johtajat jakoivat eteenpäin tiedotteet henkilöstölle sekä lasten vanhemmille. Aineisto kerättiin Helsingin yhdeltä varhaiskasvatusalueelta. Vastauksia kyselyihin tuli eniten vanhemmilta (N=36). Henkilöstön varhaiskasvatuksen laadunarviointilomakkeeseen tuli vähemmän vastauksia (N=14).

Eniten henkilöstölle tarkoitettuun kyselyyn vastasi varhaiskasvatuksen opettajia, joita oli kaikista vastaajista kymmenen. Lisäksi henkilöstön kyselyyn vastasi yksi lähihoitaja ja yksi opettajan sijaisuutta tekevä lastenhoitaja. Varhaiskasvatuksen lastenhoitajia vastasi kyselyyn yhteensä kaksi. Henkilöstön kyselyyn vastanneista oli naisia 13 ja yksi vastaaja ei halunnut kertoa sukupuoltansa. Vanhempien kyselyssä seitsemän vastanneista oli miehiä ja 29 naisia.

Molempien kyselylomakkeiden kysymykset olivat suljettuja kysymyksiä. Aluksi kyselyissä vastattiin taustatietokysymyksiin. Loput kysymykset olivat väittämiä, joihin vastattiin asteikolla 1-5 eli kuinka samaa tai eri mieltä oli kyseisen väittämän kanssa (1=vahvasti eri mieltä...3=jossain määrin samaa mieltä...5=vahvasti samaa mieltä). Lomakkeissa ei ollut pakko vastata kaikkiin kysymyksiin, vaan niissä pystyi etenemään myös jättämällä vastaamatta.

Henkilöstölle kohdistettu kysely varhaiskasvatuksen laadunarvioinnista sisälsi 79 kysymystä. Taustatietokysymyksiä oli muutama, kuten vastaajan sukupuoli, ammattinimike ja koulutus. Vanhemmille tarkoitettussa varhaiskasvatuksen laadunarviointikyselyssä oli 61 kysymystä. Taustatiedoissa kysyttiin esimerkiksi vanhemman sukupuoli, lapsen päiväkotijärjestelmä ja lapsen ikä. Molemmissa kyselylomakkeissa väittämät oli jaettu seitsemään kategoriaan. Kategorioita olivat *"Puitetekijät"*, *"Välilliset tekijät"*, *"Kirjalliseen tietolähteeseen perustuva arviointi"*, *"Prosessitekijät"*, *"Lapsen oppiminen ja kehitys varhaiskasvatuksessa"*, *"Vaikuttavuustekijät"* sekä *"Mistä seuraavista luovista toiminnoista lapsi on nauttinut ja osallistunut mielellään"*. *"Kirjalliseen tietolähteeseen perustuva arviointi"* -kategorialla tarkoitettiin sitä, että kategoriassa arviointi tehtiin sen pohjalta, että

löytyvätkö tiedot esimerkiksi lapsen varhaiskasvatus- tai esiopetussuunnitelmasta. Lisäksi vanhemmat arvioivat ”*Vaikuttavuustekijät*” -kategoriaa perustuen lapselta saatuun tietoon tai vanhempien omiin havaintoihin. (LIITE 1 ja 2.)

Henkilöstöllä ja vanhemmilla kategoriat sisälsivät pääosin samoja väittämiä, henkilöstöllä väittämiä vain oli hieman enemmän. Kategorioiden sisältö oli siis samanlainen. ”*Puitetekijät*” -kategoria tarkoitti vastaajan (henkilöstö tai vanhemmat) kokemusta varhaiskasvatusympäristöstä, sen turvallisuudesta ja sopivuudesta lapsen oppimiselle, kasvulle ja kehitykselle. ”*Välilliset tekijät*” piti sisällään väittämiä henkilöstön ammattitaidosta ja osaamisesta sekä varhaiskasvatuspaikan viestinnästä ja tiedonkulusta. Lisäksi siinä arvioitiin henkilöstön työhön sitoutuneisuutta ja järjestetäänkö henkilöstölle täydennyskoulutusta. ”*Kirjalliseen tietolähteeseen perustuva arviointi*” kattoi väittämät koskien lapsen varhaiskasvatus-/esiopetussuunnitelman laatimista sekä henkilöstön ja vanhempien yhdessä sopimia asioita lapsen hyvinvoinnin takaamiseksi. ”*Prosessitekijät*” oli laajin kategoria. Se piti sisällään väittämiä koskien varhaiskasvatuksen monipuolista, tavoitteellista ja laadukasta toimintaa. Lisäksi ”*Prosessitekijät*” -kategoriassa arvioitiin lapsen yksilöllisyyden huomioimista, henkilökohtaista huomiointia ja arvostusta, osallisuuden toteutumista sekä yhteenkuuluvuutta. ”*Lapsen oppiminen ja kehitys varhaiskasvatuksessa*” koski väittämiä, joissa arvioitiin varhaiskasvatuksen sisältämää toimintaa, kuten kielen kehitystä, matematiikan leikinomaista harjoittelua sekä tutustumista luontoon ja lähiympäristöön. ”*Vaikuttavuustekijät*” väittämissä henkilöstö ja vanhemmat arvioivat lapsen viihtymistä varhaiskasvatuksessa sekä kohtaako varhaiskasvatuksen toiminta lapsen ja perheen näkemykset ja toiveet. ”*Mistä seuraavista luovista toiminnoista lapsi on nauttinut ja osallistunut mielellään*” piti sisällään myös väittämiä, joissa arvioitiin varhaiskasvatuksen sisältämää toimintaa, joista lapsi on nauttinut. Väittämät koskivat musiikillista, kuvataiteellista, sanallista, käsityöllistä ja kehollista toimintaa. (LIITE 1 ja LIITE 2.)

Kyselylomakkeissa ei alun perin ollut varsinaista ”*Johtajuus*” -kategoriaa. ”*Johtajuus*” -kategoria muodostettiin kyselyiden sisältämistä johtajuusväittämistä. ”*Johtajuus*” -kategorian väittämissä henkilöstö ja vanhemmat arvioivat, onko varhaiskasvatuspaikan johtajuus toimivaa sekä huolehtiiko johtaja toimivasta sijais- tai varahoitojärjestelmästä eli onko paikalla päivittäin lain edellyttämä määrä henkilöstöä. Näiden asioiden lisäksi henkilöstö arvioi myös ”*Johtajuus*” -kategoriassa sitä, että vastaako johtaja pedagogiikan

tavoitteellisesta ja suunnitelmallisesta johtamisesta, arvioinnista ja kehittämisestä. (LIITE 1 ja LIITE 2.)

5.2 Aineiston analyysi

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää varhaiskasvatuksen laatua ja johtajuuden yhteyttä varhaiskasvatuksen laatuun. Aineiston analyysi suoritettiin käyttämällä IBM SPSS Statistics -ohjelmaa. Ennen varsinaista analyysia, valmisteltiin aineisto korvaamalla puuttuvat arvot muuttujien mediaaneilla (Nummenmaa, 2009, 159). Kyselylomakkeisiin vastaajilta ei edellytetty, että he vastaisivat jokaiseen väittämään. Kyselyissä pystyi eteneeseen ja lähettämään vastauksensa, vaikka kaikkiin kysymyksiin ei olisi vastannutkaan. Tästä syystä vanhempien ja henkilöstön kyselyistä puuttui vastauksia osasta väittämistä.

Vanhempien kyselylomakkeen analyysiin mukaan otettavissa väittämässä oli 13 väittämää, joista puuttui yhdestä kolmeen vastausta. Puuttuvia arvoja oli siis väittämässä riippuen 3–9 %. Henkilöstön kyselylomakkeessa analyysin mukaan otettavista väittämistä kolmesta puuttui yksi vastaus. Kolmessa väittämässä oli vain 13 vastausta, joka tarkoitti sitä, että 8 % (yksi vastaaja) oli jättänyt vastaamatta. Kaikki näistä puuttuvista vastauksista olivat saman vastaajan. Väittämät, joista puuttui yli 3 % vastauksista päätettiin korvata. Vanhemmilla ja henkilöstöllä molemmilla korvattavia arvoja oli kolme. Puuttuvat arvot korvattiin, sillä aineisto on pieni, joten vastaajia, jotka eivät olleet vastanneet jokaiseen väittämään ei haluttu pudottaa pois analyysistä. Datan puutteellisuuden vuoksi vanhempien kyselyn kahden väittämän kaikkia puuttuvia arvoja ei voitu korvata, mutta siitä huolimatta lopulta puuttuvia arvoja ei kuitenkaan ollut yli 3 %.

Puuttuvien arvojen korvauksen jälkeen muodostettiin jokaisesta kyselyiden kategoriasta summamuuttujat. Summamuuttujien avulla yhdistettiin kategorioiden samaa mittaavat muuttujat yhteen (Nummenmaa, 2009, 161). Vanhempien ja henkilöstön kyselyistä muodostui molemmista kahdeksan summamuuttujaa. Johtajuusväittämistä muodostettiin omat kategoriat. Summamuuttujien cronbachin alfat olivat hyvin korkeita (cronbachin $\alpha > 0.78$), joten niistä poistettiin väittämiä, jotka korreloivat voimakkaasti toisten väittä-

mien kanssa ja jotka olivat sisällöllisesti päällekkäisiä. Summamuuttajat olivat samannimiset vanhemmilla ja henkilöstöllä. Muodostetut summamuuttajat olivat: ”Puitetekijät”, ”Välilliset tekijät”, ”Kirjallinen tietolähde”, ”Prosessitekijät”, ”Lapsen oppiminen ja kehitys”, ”Vaikuttavuustekijät”, ”Luovat toiminnot” ja ”Johtajuus”. Kaikkien muodostettujen summamuuttajien reliabiliteetit olivat korkeat väittämien poiston jälkeen (cronbachin $\alpha > 0.78$). Vanhemmilla Cronbachin alfa vaihteli välillä 0.78–0.96 ja henkilöstöllä välillä 0.85–0.97. Kaikkien kategorioiden väittämät olivat hyvin samanlaisia ja vaikka väittämiä olisi poistanut lisää se ei olisi laskenut cronbachin alfaa merkittävästi. Minkään kategorian cronbachin alfa ei ollut ennen väittämien poistoa alle 0.78.

Henkilöstöllä ”Puitetekijät” -kategoriassa oli alun perin ennen väittämien poistoa seitsemän väittämää. ”Välilliset tekijät” -kategoriassa oli myös seitsemän väittämää. ”Kirjallinen tietolähde” -kategoriassa oli kuusi väittämää. ”Prosessitekijät” -kategoriassa oli 35 väittämää. ”Lapsen oppiminen ja kehitys”, - ”Vaikuttavuustekijät”, - ”Luovat toiminnot” ja ”Johtajuus” -kategorioista ei poistettu yhtäkään väittämää. Taulukossa 2 on henkilöstön kyselyn kategorioista muodostetut summamuuttajat, summamuuttajiin mukaan otettujen väittämien määrä sekä summamuuttajien cronbachin alfat.

Taulukko 1. Henkilöstön laadunarviointikyselystä muodostettujen kategorioiden summamuuttajat.

Summamuuttajat	Väittämien määrä	Cronbachin alfa
Puitetekijät	6	0.88
Välilliset tekijät	5	0.88
Kirjallinen tietolähde	5	0.90
Prosessitekijät	14	0.92
Lapsen oppiminen ja kehitys	4	0.97
Vaikuttavuustekijät	4	0.85
Luovat toiminnot	5	0.85
Johtajuus	3	0.94

Vanhemmilla ”Puitetekijät”, - ”Välilliset tekijät” -ja ”Kirjallinen tietolähde” -kategorioista ei poistettu yhtäkään väittämää. ”Prosessitekijät” -kategoriassa oli ennen väittämien poistoa 25 väittämää. Vanhemmilla ei kategorioista ”Lapsen oppiminen ja kehitys”, ”Vaikuttavuustekijät”, ”Luovat toiminnot” sekä ”Johtajuus” poistettu yhtäkään väittä-

mää. Taulukossa 2 näkyy vanhempien kyselyn kategorioiden muodostetut summamuuttujat, summamuuttujiin mukaan otettujen väittämien määrä sekä väittämien cronbachin alfa.

Taulukko 2. Vanhempien laadunarviointikyselystä muodostettujen kategorioiden summamuuttujat.

Summamuuttujat	Väittämien määrä	Cronbachin alfa
Puitetekijät	6	0.84
Välilliset tekijät	5	0.91
Kirjallinen tietolähde	5	0.83
Prosessitekijät	14	0.96
Lapsen oppiminen ja kehitys	4	0.92
Vaikuttavuustekijät	4	0.92
Luovat toiminnot	5	0.90
Johtajuus	2	0.78

Summamuuttujien muodostamisen jälkeen testattiin aineistojen normaalijakautuneisuus. Tutkimuksessa käytetään parametrisia menetelmiä, joten normaalijakautuneisuus piti testata ennen analyysimenetelmän lopullista valintaa (Nummenmaa, 2009, 154). Jos aineisto ei ole normaalisti jakautunut, ei parametrisia testejä voida käyttää analysointiin. Normaalijakautuneisuus testattiin tarkastelemalla ensin kuvaajia. Sen jälkeen tehtiin Shapiro-Wilkin normaalijakautuneisuustesti (LIITE 3 ja LIITE 4). Shapiro-Wilkin testi sopii erityisesti pienille aineistoille, joissa $n < 50$. (Nummenmaa, 2009, 154.) Henkilöstön kyselylomakkeesta muodostetuista summamuuttujista neljä summamuuttujaa kahdeksasta ei ollut normaalisti jakautuneita. Vanhemmilla seitsemän summamuuttujaa kahdeksasta summamuuttujasta ei ollut normaalisti jakautuneita. Suurin osa summamuuttujista ei ollut normaalisti jakautuneita, joten aineiston analyysissä käytetään epäparametrisia testejä (Nummenmaa, 2009, 261). Lisäksi kyseessä on pieni aineisto, jolloin epäparametristen testien käyttö on myös perusteltua (Nummenmaa, 2009, 279).

Ensimmäistä tutkimuskysymystä eli *millaiseksi henkilöstö ja vanhemmat arvioivat varhaiskasvatuksen laadun* tarkastellaan kuvailevien analyysien avulla. Kuvailevien analyysien avulla aineistoa kuvataan numeerisesti (Nummenmaa, 2009, 59). Tarkasteltavia kuvailevia analyyseja ovat mediaanit, moodit, keskiarvot, minimiarvot, maksimiarvot ja

keskihajonnat. Aineistot eivät olleet normaalisti jakautuneet, joten tunnuslukujen tarkastelussa keskitytään keskiarvon ja keskihajonnan sijaan mediaanien ja moodien tarkasteluun (Nummenmaa, 2009, 259). Ensimmäisen tutkimuskysymyksen analyysiin otetaan mukaan seitsemän summamuuttujaa. Kahdeksannen ”*Johtajuus*” -summamuuttujan tunnuslukuja tarkastellaan toisen tutkimuskysymyksen kohdalla, sillä toisessa tutkimuskysymyksessä ollaan kiinnostuneita johtajuudesta ja johtajuuden yhteydestä varhaiskasvatuksen laatuun. Ensimmäisen tutkimuskysymyksen analyysissa keskitytään tarkastelemaan varhaiskasvatuksen laatua. Vanhempien ja henkilöstön kyselyt analysoidaan erikseen.

Toista tutkimuskysymystä eli *onko henkilöstön ja vanhempien käsitykset johtajuudesta yhteydessä heidän käsityksiinsä varhaiskasvatuksen laadusta* tutkitaan epäparametrisen Kendall’s tau-b:n korrelaatiokerroimen avulla. Kendall’s tau-b korrelaatiokerroin on Spearmanin kaltainen epäparametrinen korrelaatiokerroin (Nummenmaa, 2009, 298). Henkilöstön laadunarviointikyselyssä oli kolme väittämää koskien päiväkodin johtajan johtajuutta (LIITE 2). Väittämät koskivat sitä, että päiväkodin johtaja huolehtii toimivasta varahoito- tai sijaisjärjestelmästä sekä varmistaa, että paikalla on päivittäin lain edellyttämä määrä henkilöstöä lapsimäärään nähden. Lisäksi henkilöstö arvioi, onko johtajuus toimivaa ja vastaako johtaja yksiköidensä pedagogiikan tavoitteellisesta ja suunnitelmallisesta johtamisesta, arvioinnista ja kehittämisestä. Vanhempien laadunarviointikyselyssä oli kaksi väittämää koskien päiväkodin johtajan johtajuutta (LIITE 1). Nämä kaksi väittämää olivat samat kuin henkilöstöllä eli, onko johtajuus toimivaa ja huolehtiiko johtaja toimivasta varahoito- tai sijaisjärjestelmästä sekä varmistaa, että päivittäin paikalla on lain edellyttämä määrä henkilöstöä lapsimäärään nähden. Näistä johtajuusväittämistä on muodostettu vanhemmille ja henkilöstölle ”*Johtajuus*” -summamuuttujat. ”*Johtajuus*” -summamuuttujia tarkastellaan suhteessa muihin laatuun koskeviin summamuuttujiin. Toisen tutkimuskysymyksen analyysiin otetaan mukaan kaikki kahdeksan summamuuttujaa. Analyysissa tarkastellaan sitä, miten sama henkilö on arvioinut johtajuutta ja varhaiskasvatuksen laatua. Henkilöstön ja vanhempien kyselyt analysoidaan erikseen.

6 Tutkimustulokset

Tässä luvussa käydään läpi tutkimuksen tulokset tutkimuskysymys kerrallaan. Tämä osio keskittyy tutkimustulosten raportointiin, tulosten tulkinta on pohdintaosiossa (luku 8). Luvun lopussa on yhteenveto saaduista tuloksista.

6.1 Henkilöstön ja vanhempien arviot laadusta

Luvussa vastataan ensimmäiseen tutkimuskysymykseen eli *millaiseksi henkilöstö ja vanhemmat arvioivat varhaiskasvatuksen laadun?* Vanhempien ja henkilöstön käsityksiä laadusta tutkittiin kuvailevien analyysien avulla. Kuvailevilla analyyseilla selvitettiin millaisena henkilöstö ja vanhemmat pitävät varhaiskasvatuksen laatua tällä hetkellä. Ensin tarkastellaan henkilöstön arvioita varhaiskasvatuksen laadusta ja sen jälkeen vanhempien arvioita varhaiskasvatuksen laadusta.

6.1.1 Henkilöstön arvio varhaiskasvatuksen laadusta

Taulukossa 3 on henkilöstön varhaiskasvatuksen laadunarviointikyselyn tulokset summamuuttujittain. Taulukossa on summamuuttujien mediaanit, moodit, keskiarvot, vaihteluvälit ja keskihajonnat. Henkilöstö arvioi varhaiskasvatuksen laatua hyvin myönteisesti jokaisen laatukategorian kohdalla. Laatukategorioiden mediaanit vaihtelivat välillä 3.8–5. Moodit vaihtelivat välillä 2.8–5 ja keskiarvot välillä 3.5–4.7. Laatukategoriat olivat saaneet melko tasaisia arvioita, mutta joukosta erottui kuitenkin kaksi muita heikommin arvioitua kategoriaa sekä kaksi muita korkeammin arvioitua kategoriaa. Laatukategorioiden oli paljon hajontaa erityisesti minimiarvojen välillä sekä keskihajonnoissa. Vastusten minimiarvot vaihtelivat välillä 1.2–3.5 ja maksimiarvot välillä 4.7–5. Keskihajonnat olivat välillä 0.5–1.

Taulukko 3. Henkilöstön varhaiskasvatuksen laadunarvioinnin tulokset.

	N	MD	MO	KA	Minimi	Maksimi	KH
Puitetekijät	14	3.8	4.5	3.5	1.2	4.7	1
Välilliset tekijät	14	4.2	2.8	4	2.8	5	0.8
Kirjallinen tietolähde	14	5	5	4.7	3.4	5	0.5
Prosessitekijät	14	4.6	4.9	4.5	3.4	5	0.5
Lapsen oppiminen ja kehitys	14	5	5	4.6	3	5	0.7
Vaikuttavuustekijät	14	4.9	5	4.6	3.5	5	0.5
Luovat toiminnot	14	4.9	5	4.6	3	5	0.6

Henkilöstö oli jossain määrin samaa mieltä siitä, että varhaiskasvatusympäristö oli riittävän turvallinen ja soveltuva tukemaan lapsen kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista. ”Puitetekijät” -kategorian mediaani ja keskiarvo olivat alhaisimmat kaikista kategorioista (md 3.8, ka 3.5). Kategorian moodi oli toiseksi matalin (mo 4.5). ”Puitetekijät” -kategoriassa oli vastausten välillä paljon vaihtelua (minimi 1.2, maksimi 4.7, kh 1). ”Puitetekijät” -kategorian lisäksi henkilöstön ammattitaito ja osaaminen sekä varhaiskasvatuspaikan viestintä oli arvioitu hieman muita laatukategorioita heikommin. ”Välilliset tekijät” -kategorian moodi oli matalin (mo 2.8) sekä mediaani ja keskiarvo olivat toiseksi matalimmat (md 4.2, ka 4) laatukategorioista. Kategoriassa oli lisäksi melko paljon vaihtelua vastausten välillä (minimi 2.8, maksimi 5, kh 0.8).

Korkeimmat arviot henkilöstö antoi väittämille koskien lapsen varhaiskasvatus-/esiopetussuunnitelman laatimista sekä henkilöstön ja vanhempien yhdessä sopimia asioita liittyen lapsen varhaiskasvatuksen toteuttamiseen. Tämän ”Kirjallinen tietolähde” -kategorian arviot olivat kaikista korkeimmat (md 5, mo 5, ka 4.7). Kategorian vastausten vaihteluväli oli pientä (minimi 3.4, maksimi 5, kh 0.5). Lisäksi henkilöstö koki, että varhaiskasvatuksessa tuettiin hyvin lasten kielen kehitystä sekä tutustuttiin matematiikkaan, luontoon ja lähiympäristöön. ”Lapsen oppiminen ja kehitys” oli saanut toiseksi korkeimmat arviot (md 5, mo 5, ka 4.6). Kategoriassa vaihtelua vastausten välillä oli melko paljon (minimi 3, maksimi 5, kh 0.7).

Tulokset osoittivat, että henkilöstö koki varhaiskasvatuksen toiminnan monipuoliseksi ja laadukkaaksi. Myös lasten osallisuus ja yksilöllinen huomiointi toteutui hyvällä tasolla. (”Prosessitekijät”: md 4.6, mo 4.9, ka 4.5.) Henkilöstön mielestä lapset viihtyvät var-

haiskasvatuksessa hyvin ja varhaiskasvatus vastasi perheen toiveita (*"Vaikuttavuustekijät"*: md 4.9, mo 5, ka 4.6). Henkilöstö koki myös, että lapset olivat nauttineet varhaiskasvatuksen musiikillisesta, kuvataiteellisesta, sanallisesta, käsityöllisestä ja kehollisesta toiminnasta (*"Luovat toiminnot"*: md 4.9, mo 5, ka 4.6). *"Prosessitekijät"* (minimi 3.4, maksimi 5, kh 0.5), *"Vaikuttavuustekijät"* (minimi 3.5, maksimi 5, kh 0.5) ja *"Luovat toiminnot"* -kategorioissa (minimi 3, maksimi 5, kh 0.6) vastausten vaihtelu oli melko vähäistä.

6.1.2 Vanhempien arvio varhaiskasvatuksen laadusta

Taulukossa 4 on vanhempien varhaiskasvatuksen laadunarviointikyselyn tulokset summamuuttujittain. Taulukossa näkyy summamuuttujien mediaanit, moodit, keskiarvot, vaihteluvälit ja keskihajonnat. Vanhemmat arvioivat varhaiskasvatuksessa laadun toteutuvan hyvin. Kaikki laatukategoriat olivat saaneet tasaisen hyviä arvioita. Vanhempien arvioimien laatukategorioiden mediaanit vaihtelivat välillä 4–5. Moodit vaihtelivat välillä 4.8–5 ja keskiarvot välillä 4–4.5. Vanhemmilla mikään kategoria ei erottunut merkittävästi muista heikommilla arvioillaan. Laatukategorioissa oli kuitenkin yksi selvästi muita korkeammat arviot saanut kategoria. Kategorioiden vastausten minimiarvojen (1.5–3) ja keskihajontojen (0.6–1) vaihteluvälit olivat melko pienet ja maksimiarvot olivat kaikissa kategorioissa 5.

Taulukko 4. Vanhempien varhaiskasvatuksen laadunarvioinnin tulokset.

	N	MD	MO	KA	Minimi	Maksimi	KH
Puitetekijät	36	4.1	5	4	1.8	5	1
Välilliset tekijät	36	4.4	4.8	4	1.5	5	1
Kirjallinen tietolähde	36	5	5	4.5	2.8	5	0.6
Prosessitekijät	36	4.3	4.9	4.2	2	5	0.8
Lapsen oppiminen ja kehitys	36	4	5	4.1	2	5	1
Vaikuttavuustekijät	36	4.6	5	4.2	1.8	5	0.9
Luovat toiminnot	36	4.8	5	4.4	3	5	0.7

Vanhemmat kokivat, että väittämät liittyen lapsen varhaiskasvatus-/esiopetussuunnitelman laatimiseen sekä henkilöstön ja vanhempien yhdessä sopimiin asioihin lapsen varhaiskasvatuksen toteuttamisesta toteutuivat erittäin hyvin. *"Kirjallinen tietolähde"* -kategorian mediaani, moodi ja keskiarvo olivat laatukategorioiden korkeimmat (md 5, mo 5, ka 4.5). Vastausten vaihteluväli oli pientä (minimi 2.8, maksimi 5, kh 0.6). Lisäksi

vanhemmat kokivat, että lapsi nautti varhaiskasvatuksen sisältämästä luovasta toiminnasta eli musiikista, kuvataiteesta, sanallisesta ja kehollisesta toiminnasta sekä käsityöllisestä toiminnasta. ”Luovat toiminnot” oli saanut toisiksi korkeimmat arviot (md 4.8, mo 5, ka 4.4). ”Luovat toiminnot” -kategorian vastauksissa oli melko vähän vaihtelua (minimi 3, maksimi 5, kh 0.7). Lisäksi tulosten perusteella vanhempien mielestä lapsi viihtyi varhaiskasvatuksessa hyvin ja varhaiskasvatus vastasi perheen toiveita. ”Vaikuttavuustekijät” oli myös saanut korkeat arviot (md 4.6, mo 5, ka 4.2). Kategorian vastausten vaihteluväli oli melko laaja (minimi 1.8, maksimi 5, kh 0.9).

Muut kategoriat eli ”Puitetekijät”, ”Välilliset tekijät”, ”Prosessitekijät” sekä ”Lapsen oppiminen ja kehitys” olivat saaneet tasaisia ja hyviä arvioita. Näistä laatukategorioista ei mikään ollut selvästi muita heikommin tai korkeammin arvioitu kategoria. Vanhemmat siis kokivat, että varhaiskasvatuksen tilat olivat hyvät ja lapsen tarpeisiin soveltuvat (”Puitetekijät”). Myös henkilöstö oli ammattitaitosta ja työhön sitoutunutta (”Välilliset tekijät”). Lisäksi varhaiskasvatus oli monipuolista ja laadukasta sekä lapsi huomioitiin yksilöllisesti ja hän koki kuuluvansa ryhmään (”Prosessitekijät”). Vanhempien kokemuksen mukaan varhaiskasvatuksessa tuettiin myös lapsen kielen kehitystä, matematiikan oppimista sekä tutustuttiin luontoon ja lähiympäristöön (”Lapsen oppiminen ja kehitys”). Näiden laatukategorioiden mediaanit vaihtelivat välillä 4–4.4. Moodit olivat välillä 4.8–5 ja keskiarvot sijoittuivat välille 4–4.2. Näiden laatukategorioiden vastauksissa oli paljon hajontaa (minimi 1.5–2, maksimi 5, kh 0.9–1).

6.2 Henkilöstön ja vanhempien käsitykset johtajuudesta

Luvussa vastataan toiseen tutkimuskysymykseen eli *onko henkilöstön ja vanhempien käsitykset johtajuudesta yhteydessä heidän käsityksiinsä varhaiskasvatuksen laadusta?* Johtajuuden yhteyttä varhaiskasvatuksen laatuun tutkittiin epäparametrisellä Kendall’s tau-b testillä. Analyysin tarkoituksena oli selvittää, että korreloivatko vastaajien arviot johtajuudesta ja varhaiskasvatuksen laadusta keskenään. Ensin tarkastellaan henkilöstön käsityksiä johtajuuden yhteydestä heidän arvioihinsa varhaiskasvatuksen laadusta ja sen jälkeen vanhempien käsityksiä johtajuuden yhteydestä heidän arvioihinsa varhaiskasvatuk-

sen laadusta. ”Johtajuus” -kategorian tunnuslukujen perusteella henkilöstö ja vanhemmat arvioivat johtajuuden hyväksi. Henkilöstön vastauksissa moodi oli korkea (mo 4.7, md 4, ka 3.7). Vaihtelua henkilöstön vastauksissa oli paljon (minimi 1, maksimi 5, kh 1.2) Vanhemmilla vastausten välillä vaihtelua oli myös paljon (md 4, mo 4, ka 3.8, minimi 1, maksimi 5, kh 1).

6.2.1 Henkilöstön arvioiman johtajuuden yhteys heidän käsityksiinsä varhaiskasvatuksen laadusta

Laadukas johtajuus korreloi positiivisesti kaikkien varhaiskasvatuksen laatua koskevien summamuuttujien kanssa (Taulukko 5). Yhden kategorian kohdalla korrelaatio ei kuitenkaan ollut tilastollisesti merkitsevä. Arvio johtajuudesta ei ollut juuri yhteydessä siihen, että nauttiko lapsi musiikillisesta, kuvataiteellisesta, sanallisesta, käsityöllisestä tai kehollisesta toiminnasta. Johtajuus ei korreloinut tilastollisesti merkitsevästi ”Luovat toiminnot” ($T_b = .21, p = .337$) -kategorian kanssa.

Taulukko 5. Henkilöstö: johtajuuden yhteys käsityksiin varhaiskasvatuksen laadusta.

	Johtajuus	
	Korrelaatiokerroin	P-arvo
Puitetekijät (N = 14)	.81	< .001
Välilliset tekijät (N = 14)	.74	.001
Kirjallinen tietolähde (N = 14)	.69	.003
Prosessitekijät (N = 14)	.77	< .001
Lapsen oppiminen ja kehitys (N = 14)	.64	.006
Vaikuttavuustekijät (N = 14)	.69	.002
Luovat toiminnot (N = 14)	.21	.337

Vastaajat, jotka kokivat johtajuuden laadukkaaksi, arvioivat myös, että varhaiskasvatuksen puitteet eli ympäristö ja turvallisuus olivat hyvällä tasolla. Kaikista vahvimmin ja tilastollisesti erittäin merkitsevästi johtajuuskategorian kanssa korreloinut laatu-kategoria oli ”Puitetekijät” ($T_b = .81, p < .001$). Lisäksi henkilöstö koki, että kun johtajuus oli hyvää, henkilöstö oli ammattitaitoista, työhönsä sitoutunutta sekä heidän ammatillisen osaamisensa kehittämistä tuettiin. Lisäksi johtajuuden ollessa laadukasta, arvioitiin myös varhaiskasvatus silloin monipuoliseksi ja tavoitteelliseksi sekä lasten osallisuus ja yksilölli-

nen huomiointi toteutui. Tilastollisesti erittäin merkitsevät ja vahvat korrelaatiot johtajuuskategorian kanssa olivat laatukategorioilla ”*Välilliset tekijät*” ($T_b = .74, p = .001$) ja ”*Prosessitekijät*” ($T_b = .77, p < .001$).

Johtajuudella oli melko vahva yhteys sen kanssa, että oliko henkilöstö sopinut lapsen hyvinvointia koskevat asiat vanhempien kanssa. Lisäksi laadukas johtajuus oli yhteydessä lasten kielen kehityksen ja matematiikan taitojen tukemiseen sekä luontoon ja lähiympäristöön tutustumiseen. Myös johtajuuden laadukkuus ja lapsen viihtyminen varhaiskasvatuksessa olivat yhteydessä. Kolme muuta laatukategoriaa korreloivat melko vahvasti ja tilastollisesti merkitsevästi johtajuuskategorian kanssa. Näitä kategorioita olivat ”*Kirjallinen tietolähde*” ($T_b = .69, p = .003$), ”*Lapsen oppiminen ja kehitys*” ($T_b = .64, p = .006$) sekä ”*Vaikuttavuustekijät*” ($T_b = .69, p = .002$).

6.2.2 Vanhempien arvioiman johtajuuden yhteys heidän käsityksiinsä varhaiskasvatuksen laadusta

Laadukas johtajuus korreloi positiivisesti kaikkien varhaiskasvatuksen laatua koskevien summamuuttujien kanssa (Taulukko 6). Korrelaatiot eivät olleet erityisen voimakkaita, mutta ne olivat jokaisen johtajuuskategorian ja laatukategorian välillä tilastollisesti merkitseviä. Laadukas johtajuus oli melko vahvasti yhteydessä sen kanssa, että oliko varhaiskasvatuksen tilat toimivat, turvalliset ja lapsen tarpeisiin sopivat. Tilastollisesti erittäin merkitsevä ja voimakkain korrelaatio oli johtajuuden ja laatukategorian ”*Puitetekijät*” ($T_b = .58, p < .001$) välillä.

Taulukko 6. Vanhemmat: johtajuuden yhteys käsityksiin varhaiskasvatuksen laadusta.

	Johtajuus	
	Korrelaatiokerroin	P-arvo
Puitetekijät (N =36)	.58	< .001
Välilliset tekijät (N = 36)	.54	< .001
Kirjallinen tietolähde (N = 36)	.50	< .001
Prosessitekijät (N = 36)	.50	< .001
Lapsen oppiminen ja kehitys (N = 36)	.36	.006
Vaikuttavuustekijät (N = 36)	.48	< .001
Luovat toiminnot (N = 36)	.42	.002

Vanhempien arvioiden mukaan laadukkaalla johtajuudella oli pieni yhteys sen kanssa, että varhaiskasvatuksessa tutustuttaisiin lähiluontoon- ja ympäristöön sekä tuettaisiin lapsen kielen oppimista tai matematiikan taitoja. Johtajuus korreloi vähiten ”*Lapsen oppiminen ja kehitys*” kategorian kanssa, mutta kuitenkin tilastollisesti merkitsevästi ($T_b = .36, p = .006$). Johtajuudella oli myös melko pieni yhteys sen kanssa, että nauttiko lapsi varhaiskasvatuksessa järjestettävästä musiikillisesta, kehollisesta, sanallisesta, kuvallisesta ja käsityöllisestä toiminnasta. Johtajuuden ja ”*Luovat toiminnot*” ($T_b = .42, p = .002$) välillä oli tilastollisesti merkitsevä korrelaatio.

Neljän laatukategorian kohdalla korrelaatio ei ollut erityisen voimakas, mutta se oli kuitenkin tilastollisesti erittäin merkitsevä. Laadukas johtajuus oli yhteydessä henkilöstön ammattitaidon ja työhön sitoutuneisuuden kanssa. Johtajuuden ja ”*Välilliset tekijät*” ($T_b = .54, p < .001$) laatukategorian välillä oli melko vahva korrelaatio. Johtajuus oli myös yhteydessä sen kanssa, että oliko lapselle laadittu varhaiskasvatussuunnitelma (”*Kirjallinen tietolähde*”: $T_b = .51, p = .001$). Yhteys oli myös havaittavissa johtajuuden ja lapsen yksilöllisen huomioon, osallisuuden toteutumisen ja monipuolisen toiminnan välillä (”*Prosessitekijät*”: $T_b = .50, p < .001$). Lisäksi yhteys oli myös johtajuuden ja lapsen varhaiskasvatuksessa viihtymisen välillä (”*Vaikuttavuustekijät*”: $T_b = .48, p < .001$). Vanhempien arvioissa johtajuudella ei ollut erityisen vahvaa yhteyttä minkään varhaiskasvatuksen laatukategorian kanssa.

6.3 Tulosten yhteenveto

Millaiseksi henkilöstö ja vanhemmat arvioivat varhaiskasvatuksen laadun tutkimuskysymystä analysoitiin kuvailevien analyysien avulla. Vanhemmat olivat arvioineet varhaiskasvatuksen laadukkaaksi kaikkien laatukategorioiden kohdalla. Henkilöstö koki myös varhaiskasvatuksen laadukkaaksi, mutta heidän arvioissaan oli kaksi laatukategoriaa, jotka olivat saaneet keskimääräistä heikommat arviot. Tulosten perusteella henkilöstö ja vanhemmat arvioivat siis varhaiskasvatuksen laadun melko yhteneväisesti hyväksi, vaikka henkilöstö oli antanut kahdelle laatukategorialle hieman heikommat arviot. Henkilöstöllä kaksi muuta heikommin arvioitua kategorialle olivat ”*Puitetekijät*” (md 3.8, mo 4.5, ka 3.5) ja ”*Välilliset tekijät*” (md 4.2, mo 2.8, ka 4). Vanhemmilla eri kategorioiden

arviot eivät eronneet juurikaan toisistaan. Henkilöstöllä ”*Kirjallinen tietolähde*” (md 5, mo 5, ka 4.7) ja ”*Lapsen oppiminen ja kehitys*” (md 5, mo 5, ka 4.6) olivat saaneet laatukategorioista korkeimmat arviot. Vanhemmilla ”*Kirjallinen tietolähde*” (md 5, mo 5, ka 4.5) ja ”*Luovat toiminnot*” (md 4.8, mo 5, ka 4.4) olivat arvioitu laadukkaimmiksi.

Toista tutkimuskysymystä eli *onko henkilöstön ja vanhempien käsitykset johtajuudesta yhteydessä heidän käsityksiinsä varhaiskasvatuksen laadusta* tutkittiin epäparametrisella Kendall’s tau-b korrelaatiotestillä. Henkilöstön ja vanhempien tuloksissa heidän näkemysensä johtajuudesta olivat yhteydessä heidän arvioihinsa varhaiskasvatuksen laadusta. Tulosten perusteella henkilöstö kokee hieman vanhempia enemmän, että jos johtajuus on laadukasta, niin myös varhaiskasvatuksen laatu on silloin hyvää. Vanhempien tulosten perusteella johtajuus ja varhaiskasvatuksen laatu olivat yhteydessä toisiinsa, mutta yhteydet eivät olleet erityisen vahvoja. Molemmilla vastaajaryhmillä suurin osa korrelaatioista oli tilastollisesti erittäin merkitseviä.

Vanhempien ja henkilöstön tuloksissa oli selviä yhtäläisyyksiä vahvimpien ja heikoimpien korrelaatioiden välillä. Henkilöstöllä vähiten laadukkaan johtajuuden kanssa yhteydessä olivat ”*Luovat toiminnot*” ($T_b = .21$, $p = .337$) sekä ”*Lapsen oppiminen ja kehitys*” ($T_b = .64$, $p = .006$). Vanhemmilla vähiten yhteyttä johtajuuteen oli kategorioilla ”*Lapsen oppiminen ja kehitys*” ($T_b = .36$, $p = .006$) sekä ”*Luovat toiminnot*” ($T_b = .42$, $p = .002$). Toisin sanoen laatukategoriat ”*Luovat toiminnot*” sekä ”*Lapsen oppiminen ja kehitys*” olivat selkeästi sekä henkilöstöllä että vanhemmilla ne kategoriat, joiden kanssa johtajuus korreloi vähiten. Johtajuudella oli pieni yhteys ”*Luovat toiminnot*” sekä ”*Lapsen oppiminen ja kehitys*” kanssa, mutta yhteydet olivat heikommät kuin muiden laatukategorioiden kohdalla. Vanhemmilla ja henkilöstöllä molemmilla oli sama laatukategoria, joka korreloi voimakkaimmin johtajuuden kanssa. Tämä kategoria oli ”*Puitetekijät*” (henkilöstö: $T_b = .81$, $p = .001$; vanhemmat: $T_b = .58$, $p = .001$).

7 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus on pyritty varmistamaan toimimalla hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti. Tutkimus on tehty noudattaen tarkkuutta jokaisessa tutkimusvaiheessa. Lisäksi tutkimuksen teko aloitettiin vasta sitten, kun siihen oli saatu tutkimuslupa. (TENK, 2021.) Tutkimukseen osallistuminen on ollut täysin vapaaehtoista. Tutkimuksen aineisto kerättiin kyselylomakkeiden avulla Helsingin kaupungin yhdeltä varhaiskasvatusalueelta. Kyselyihin vastaajat työskentelivät joko kyseisellä varhaiskasvatusalueella tai heidän lapsensa oli alueella varhaiskasvatuksessa. Vanhemmat vastasivat kyselyyn varhaiskasvatuksen laadusta ja henkilöstö vastasi kyselyyn varhaiskasvatuksen laadusta ja johtajuudesta. Kyselylomakkeisiin vastaamisen pystyi jättämään kesken, eikä kyselyyn vastaaminen velvoittanut tutkittavaa osallistumaan mihinkään muuhun. Tutkimukseen osallistumisen on saanut keskeyttää missä vaiheessa tahansa. Henkilöstöltä ei edellytetty, että molempiin kyselyihin olisi vastattava, vaan oli mahdollista vastata vain toiseen kyselyistä. Lisäksi kyselyä täyttäessään ei ollut välttämätöntä vastata jokaiseen kysymykseen, vaan kyselyssä pystyi etenemään, vaikka ei olisi vastannut kaikkiin kysymyksiin. Kyselyyn vastaaminen tapahtui vastaajien saamien tutkimustiedotteiden ja niissä olleiden linkkien kautta. Tutkittavilla oli tutkimuksen tekijän yhteystiedot ja he pystyivät ottamaan tutkijaan yhteyttä halutessaan.

Analyysissa käytettiin epäparametrisia menetelmiä, sillä suurin osa summamuuttujien vastauksista ei ollut normaalisti jakautuneita ja kyseessä oli hyvin pieni aineisto (Nummenmaa, 2009, 154, 279). Henkilöstön ja vanhempien käsityksiä varhaiskasvatuksen laadusta tutkittiin kuvailevien analyysien avulla. Henkilöstön ja vanhempien arvioiman johtajuuden yhteyttä heidän käsityksiinsä varhaiskasvatuksen laadusta tutkittiin Kendall's tau-b korrelaatiotestillä. Analyysimenetelmien valintaa rajoitti aineiston pieni koko sekä se, että aineisto ei ollut normaalisti jakautunut. Suuremmalla aineistolla olisi voinut hyödyntää myös vaativampia analyysimenetelmiä, kuten regressioanalyysia. Tutkimusaineisto kerättiin melko uudella mittarilla. Tässä tutkimuksessa henkilöstö ja vanhemmat antoivat lähes kaikille väittämille arvion neljä tai viisi (arviointiasteikko 1–5), joka tarkoitti sitä, että arviot painottuivat mittarin yläosaan. Neljää matalampia arvoja tutkimuksessa annettiin vähän. Mittari kaipaisi vielä kehittämistä, jotta hajontaa saataisiin aineistoon enemmän.

Tutkimusta tehdessä on huomioitu tarkoin, että tutkimukseen osallistuneiden anonymiteetti säilyy. Anonymiteetin säilyminen on turvattu käyttämällä luotettavia ohjelmia aineiston käsittelyssä, kuten SPSS ja Helsingin yliopiston e-lomakepalvelu. Tutkimuksen jokaisessa vaiheessa suunnittelusta alkaen viimeistelyyn saakka on toimittu tarkoin ja aineistot on tallennettu tietoturvallisesti (TENK, 2021). Tutkimuksen aineisto jäi pieneksi kahdesta muistutusviestistä ja pidennetystä vastaamisajasta huolimatta. Vanhemmilta (N=36) saatiin enemmän vastauksia, kuin henkilöstöltä (N=14). Lisäksi johtajien (N=2) vastaukset ja koko johtajuuskysely jouduttiin jättämään pois tutkimuksesta niiden vastausten vähäisen määrän takia. Henkilöstölle oli kaksi eri kyselyä, joka saattoi aiheuttaa sen, että vaikka molempiin kyselyyn ei tarvinnut vastata, saattoi kyselyyn/kyselyihin vastaaminen tuntua aikaa vievältä, kun niitä oli kaksi. Henkilöstön kyselyt olisi voinut yhdistää yhdeksi kyselyksi, jolloin vastauksia olisi ehkä saatu enemmän.

Kyselyistä haluttiin tehdä mahdollisimman helposti vastattavat, joten niissä ei edellytetty kaikkiin kysymyksiin vastaamista. Tämä kuitenkin aiheutti sen, että ennen testien tekemistä, puuttuvia tietoja tuli korvata. Aineiston ollessa pieni, yksi puuttuva vastaus väittämistä henkilöstön kyselyssä tarkoitti, että vastauksia puuttui 8 %. Puuttuvat arvot korvattiin väittämistä, joissa niitä puuttui yli 3 %. Vanhempien ja henkilöstön kyselyistä molemmista korvattiin kolmesta väittämistä puuttuvia tietoja. Puuttuvia tietoja oli kuitenkin hyvin vähän väittämien määrään nähden, joten kyseessä oli todennäköisesti satunnainen kato (Nummenmaa, 2009, 159). Jokaisesta kyselystä puuttui joitakin taustatietoja, mutta puuttuvat taustatiedot eivät olleet tutkimuksen kannalta oleellisia.

Pieni aineisto heikentää tutkimuksen luotettavuutta ja yleistettävyyttä (Metsämuuronen, 2011, 67). Pienen aineiston takia tutkimuksen luotettavuutta on pyritty lisäämään tarkasti valituilla analyysimenetelmillä. Lisäksi tutkimuksessa saadut tulokset ovat samankaltaisia muiden tutkimusten tulosten kanssa, joten se lisää luotettavuutta. Erityisen ongelmallinen pieni aineisto oli analysoitaessa henkilöstön vastauksia, joita oli vain 14. Tutkimuksen tuloksia ja niiden yleistettävyyttä tarkastellessa on hyvä ottaa huomioon vähäinen vastaajamäärä. Lisäksi tuloksia ei voi yleistää koko varhaiskasvatuksen henkilöstöön, sillä suurin osa vastaajista oli varhaiskasvatuksen opettajia ja aineisto kerättiin vain yhdeltä varhaiskasvatusalueelta Helsingistä. Tutkimus kuitenkin antaa hyvän käsityksen varhaiskasvatuksen laadun tasosta ja johtajuuden merkityksestä vanhempien ja henkilöstön näkökulmasta.

8 Pohdinta

Pohdintaosiossa esitellään tutkimuksen keskeiset tulokset verraten niitä aiempaan tutkimustietoon. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää päiväkodin johtajien johtajuuden yhteyttä varhaiskasvatuksen laatuun. Tutkimuksessa tutkittiin henkilöstön ja vanhempien arvioita varhaiskasvatuksen laadusta sekä heidän arvioimansa johtajuuden yhteyttä heidän käsityksiinsä varhaiskasvatuksen laadusta. Tulosten perusteella henkilöstö sekä vanhemmat kokivat varhaiskasvatuksen laadun hyväksi. Vanhempien ja henkilöstön arviot varhaiskasvatuksen laadusta olivat melko yhteneväiset, mutta myös eroja oli havaittavissa. Vanhemmat ja henkilöstö tarkastelevat laatua eri lähtökohdista, joten erot heidän laatonäkemyksissään olivat odotettavissa (Larner & Phillips, 1994, 44; Sylva, 2010, 70).

8.1 Varhaiskasvatuksen laatu henkilöstön ja vanhempien näkökulmasta

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen analyysin perusteella henkilöstö koki, että varhaiskasvatuksen lapsiryhmien koko ja rakenne ovat melko hyvin lapsen edun mukaisia ja tilat mahdollistavat rauhallisen yksinolon sekä ryhmässä toimimisen. Lisäksi eri varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt ovat melko monipuolisia ja oppimista edistäviä. Tulosten perusteella näitä tulisi kuitenkin kehittää, sillä henkilöstön antamat arviot olivat keskimääräistä heikommat. (*”Puitetekijät”*.) Varhaiskasvatuksen henkilöstö kokee, että varhaiskasvatuksen laatuun yksi eniten vaikuttava asia on puitetekijät, kuten liian isot ryhmäkoot, jotka eivät mahdollista lapsen päivään rauhallisia hetkiä (Katajisto, 2019). Larner ja Phillips (1994, 46) ovat havainneet, että henkilöstö usein kohdistaa arviointinsa ensimmäisenä mitattaviin asioihin, kuten henkilöstön pätevyyteen ja lapsiryhmän kokoon. Henkilöstön arvio varhaiskasvatuspaikan tiloista ja toimintaympäristöstä antaa viitteitä siitä, että näiden osalta varhaiskasvatuksen laatua tulisi kehittää. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden toteutumista estävät liian suuret ryhmäkoot sekä huonot tilat (Repo ym., 2019, 65). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden toteutuessa myös varhaiskasvatuksen laatu on hyvää.

"Välilliset tekijät" -kategoriassa henkilöstö arvioi omaa ammattitaitoaan ja työhön sitoutumista. Lisäksi he arvioivat varhaiskasvatuspaikan sisäistä viestintää ja tiedonkulkua. Kategorian tulosten perusteella ammattitaito, työhön sitoutuminen sekä viestintä kaipaisivat kehittämistä, vaikka ne olivatkin saaneet melko positiiviset arviot. Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnissa tärkein on varhaiskasvatuksen työntekijän rooli (Kalliala, 2008, 186, 190). Työntekijän ammattitaidolla ja osaamisella on suuri merkitys laadukkaan varhaiskasvatuksen toteuttamisessa. Mikään muu tekijä varhaiskasvatuksessa, kuten oppimista edistävä toimintaympäristö ei korvaa työntekijän merkitystä laadulle (Kalliala, 2008, 186, 190). Henkilöstön työhön sitoutumiseen vaikuttaa myös henkilöstön vaihtuvuus. Henkilöstön vaihtuvuus on tällä hetkellä ongelmana varhaiskasvatuksen kentällä, sillä päteviä työntekijöitä on vaikea saada. Myös Katajiston (2019) mukaan henkilöstön iso vaihtuvuus on merkittävä tekijä laadukkaan varhaiskasvatuksen toteutumisen kannalta.

Vanhemmat antoivat eri laatukategorioille tasaisen hyviä arvioita. Vanhemmat arvioivat varhaiskasvatuksen toimintaympäristön soveltuvan hyvin lapselle (*"Puitetekijät"*). Kronqvistin ja Jokimiehen (2008, 22–26) selvityksessä havaittiin, että vanhemmat kokivat varhaiskasvatuksen tilojen vaikuttavan varhaiskasvatuksen laatuun, mutta vanhemmat kuitenkin pitivät varhaiskasvatuksen laatua hyvänä. Vanhempien ja henkilöstön eriävä arvio varhaiskasvatuksen tilojen soveltuvuudesta lapselle voi johtua osaksi siitä, että vanhemmat eivät näe samalla tavalla tiloja käytössä päivittäin ja miten tilat toimivat missäkin tilanteessa. Tällöin tilojen arviointi ja niiden soveltuvuus lapselle voi olla haastavaa.

Vanhemmat arvioivat henkilöstön hieman ammattitaitoisemmaksi, kuin henkilöstö itse (*"Välilliset tekijät"*). Henkilöstön osaamiseen ja ammattitaitoon vaikuttaa koulutus (OECD, 2006, 158; Kalliala, 2008, 188–189). Vanhempien tyytyväisyys henkilöstön ammattitaitoon on myös yhteneväinen *Vaikuta vanhempi* -selvityksen tulosten kanssa. Selvityksen perusteella suurin osa vanhemmista oli tyytyväisiä henkilöstön ammattitaitoon. (Kronqvist & Jokimies, 2008, 22–26.) Henkilöstön antama hieman alhaisempi arvio työpaikkansa ammatillisesta osaamisesta voi selittyä osaksi sillä, että tällä hetkellä varhaiskasvatusalalla on suuri pula pätevistä työntekijöistä, joten kouluttautunutta ja sitoutunutta henkilöstöä ei välttämättä ole saatavilla.

Merkittävä osa laadukkaan ja tavoitteellisen varhaiskasvatuksen toteuttamisessa on lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tekeminen. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tekeminen on laadukkaan varhaiskasvatuksen perusta. Vuosittainen varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen mahdollistaa lapsen tarpeiden ja toiveiden huomioimisen toiminnassa. (Vlasov ym., 2018, 57–58.) Henkilöstö ja vanhemmat olivat molemmat arvioineet, että lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tekeminen toteutuu erittäin hyvin (*”Kirjallinen tietolähde”*). Lisäksi henkilöstö ja vanhemmat olivat yhdessä keskustellen sopineet lapsen kasvuun, kehitykseen ja opetukseen liittyvät toimintatavat. Henkilöstön ja vanhempien arvio lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta antaa myös vähän viitteitä siitä, että kun lapselle laaditaan varhaiskasvatussuunnitelma, niin sitä myös silloin käytetään varhaiskasvatuksen arjessa työväliseinä laadukkaan varhaiskasvatuksen toteuttamisessa. Myös henkilöstön ja vanhempien keskinäiset keskustelut lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin takaamiseksi viittaa siihen, että vuorovaikutus vanhempien ja henkilöstön välillä toimii ja lapsen hyvinvointi on heidän välisensä yhteistyön keskiössä.

Vanhemmat ja henkilöstö kokivat, että varhaiskasvatuksen toiminta on laadukasta ja monipuolista. Lisäksi lasten yksilöllinen huomiointi, sosiaalisten suhteiden tukeminen, henkilöstön ja lasten keskinäinen hyvä vuorovaikutus sekä osallisuus toteutuivat. (*”Prosesseitekijät”*.) Aiempi tutkimustieto tukee vanhempien ja henkilöstön antamia hyviä arvioita lapsen yksilöllisyyden ja sosiaalisten suhteiden tukemisen hyvälle toteutumiselle varhaiskasvatuksessa (Hujala ym., 2012, 308–310). Suomessa vanhemmat ja varhaiskasvatuksen opettajat pitävät lasten välisiä sosiaalisia suhteita ja niiden tukemista tärkeänä (Hujala, Fonsén & Elo, 2012). Merkittävä osa laadukasta pedagogiikkaa on vuorovaikutus (Sheridan, 2007, 207–208).

Tulosten perusteella varhaiskasvatuksessa tuetaan lapsen kielen kehitystä, harjoitellaan matematiikkaa arjen eri tilanteissa sekä tutustutaan lähiympäristöön ja luontoon (*”Lapsen oppiminen ja kehitys”*). Pedagoginen toiminta, jossa lapsi pääsee itse tutkimaan eri ilmiöitä, tukee lapsen ajattelun kehitystä (Vlasov ym., 2018, 54–55). Varhaiskasvatus on laadukasta, kun lapset saavat oppia uutta. (Kalliala, 2008, 186, 190). Lisäksi henkilöstö ja vanhemmat kokivat, että varhaiskasvatuksessa lapsi on nauttinut ja osallistunut mielellään musiikilliseen, kuvataiteelliseen, sanalliseen, käsityölliseen sekä keholliseen toimintaan (*”Luovat toiminnot”*). Hujalan ym. (2012, 308–310) mukaan vanhempien arviointi

varhaiskasvatuksen laadusta perustuu suurimmaksi osaksi omalta lapselta saatuun tietoon. Jatkotutkimusta voisi tehdä siitä, että millä tavalla eri ikäisten lasten vanhemmat arvioivat lasten luovista toiminnoista ja muusta varhaiskasvatuksen toiminnasta nauttimista.

Laadunarviointituloksista nousi kaksi tulosta, jotka olivat ristiriidassa aiemman tutkimustiedon kanssa. Hujalan ym. (2012, 308–310) tutkimuksessa vanhemmat kokivat opettajia enemmän, että lapset viihtyvät varhaiskasvatuksessa. Tässä tutkimuksessa henkilöstö arvioi hieman vanhempia enemmän lasten viihtyvän varhaiskasvatuksessa (*”Vaikuttavuustekijät”*). Vanhempien vastauksissa oli paljon hajontaa, kun taas henkilöstön vastauksissa hajontaa oli vähän. Ristiriitainen tulos voi olla seurausta vähäisestä vastaajamäärästä erityisesti henkilöstön osalta. Lisäksi tässä tutkimuksessa vanhemmat ja henkilöstö arvioivat, että lapsen osallisuus toteutuu varhaiskasvatuksessa hyvin (*”Prosessitekijät”*). Hujalan ym. (2012, 308) tutkimuksessa vanhemmat ja varhaiskasvatuksen opettajat arvioivat, että lasten osallisuus toteutuu heikosti varhaiskasvatuksessa. Osallisuutta lukuun ottamatta vanhemmat ja henkilöstö kokivat varhaiskasvatuksen laadun hyväksi (Hujala ym., 2012, 308). Ristiriitainen tulos lapsen osallisuuden toteutumisesta voi johtua siitä, että osallisuutta on alettu korostamaan varhaiskasvatuksessa enemmän Hujalan ym. (2012) tutkimuksen jälkeen. Suurin osa tämän tutkimuksen kyselyyn vastanneista oli varhaiskasvatuksen opettajia, joten tutkimustuloksia Hujalan ym. (2012) tutkimuksen kanssa voi verrata keskenään. Vähäisen vastaajamäärän takia näihin tuloksiin tulee kuitenkin suhtautua varauksella. Tämä tutkimus edustaa pääasiassa varhaiskasvatuksen opettajien näkemyksiä varhaiskasvatuksen laadusta ja johtajuudesta, joten jatkotutkimus, jossa selvitettäisiin myös enemmän varhaiskasvatuksen lastenhoitajien näkemyksiä, olisi paikallaan.

8.2 Johtajuuden merkitys laadukkaalle varhaiskasvatukselle

Toisen tutkimuskysymyksen kohdalla tarkasteltiin korrelaatioiden lisäksi ”*Johtajuus*” -kategorian tunnuslukuja. Vanhemmat ja henkilöstö olivat arvioineet johtajuuden olevan melko laadukasta, mutta silti molemmat olivat antaneet johtajuudelle keskimääräistä heikommat arviot. Henkilöstö ja vanhemmat olivat pääsääntöisesti antaneet laatu kategorioille korkeammat arviot kuin johtajuuskategorialle. Keskimääräistä heikompi arvio henkilöstön osalta saattaa johtua johtajan riittämättömästä läsnäolosta sekä liian vähäisestä pedagogisesta johtajuudesta (Repo ym., 2019, 69–72). Vanhempien näkemyksiä päiväkodin johtajien johtajuudesta ei ole juurikaan tutkittu.

Vanhempien korrelaatiotestin tulosten perusteella johtajuudella oli yhteys kaikkien varhaiskasvatuksen laatu kategorioiden kanssa, mutta yhteydet eivät olleet erityisen voimakkaita. Henkilöstöllä johtajuuden ja laatu kategorioiden väliset korrelaatiot olivat hyvin vahvoja. Henkilöstöllä ja vanhemmilla tulokset olivat samansuuntaiset ja molemmilla vastaajaryhmillä johtajuus korreloi positiivisesti kaikkien laatu kategorioiden kanssa. Vanhemmille johtajuus ei välttämättä ole yhtä näkyvää kuin henkilöstölle. Vanhempien ”*johtajuus*” -kategorian sisältämät väittämät koskivat johtajuuden toimivuutta sekä toimivaa varahoito- tai sijaisjärjestelmää. Vanhemmat eivät välttämättä ole tietoisia millainen varahoito- tai sijaisjärjestelmä heidän lapsensa päiväkodissa on. Laatu kategorioiden asiat ovat vanhemmille tutumpia, sillä niitä vanhemmat pystyivät arvioimaan omien kokemustensa ja lapselta saadun palautteen avulla. Vanhemmat ovat todennäköisesti harvoin yhteydessä suoraan johtajaan, kun taas henkilöstölle johtajuus näkyy joka päivä, vaikka johtaja ei olisikaan itse fyysisesti paikalla. Johtaja esimerkiksi huolehtii päivittäin henkilöstön työvuoroista sekä siitä, että paikalla on riittävästi henkilöstöä kaikkina aikoina (Nivala, 2002, 189–192).

Korrelaatiotestissä nousi vanhemmilla ja henkilöstöllä samat kategoriat, joiden kanssa johtajuus korreloi vahvasti ja heikosti. Molemmilla johtajuuden kanssa korreloi vahvimmin ”*Puitetekijät*” eli varhaiskasvatusympäristö ja sen turvallisuus sekä soveltuvuus lapselle. ”*Puitetekijät*” oli laatu kategorioista kaikista konkreettisim, sillä siinä arvioitiin päiväkodin tiloja ja toimintaympäristöä. Kun johtajuus on toimivaa, niin myös toimintaympäristö on laadukas ja soveltuva lasten tarpeille. On mielenkiintoinen tulos, että johtajuus

on vahvasti yhteydessä varhaiskasvatusympäristön kanssa. ”Johtajuus” -kategoriassa molemmat vastaajaryhmät arvioivat sitä, huolehtiiko johtaja toimivasta varahoito- tai sijaisjärjestelmästä. Kun johtaja huolehtii toimivasta varahoito-/sijaisjärjestelmästä, niin paikalla on lain edellyttämä määrä henkilöstöä. Riittävä määrä henkilöstöä on yhteydessä myös varhaiskasvatuspaikan turvallisuuteen. Syynä johtajuuden ja varhaiskasvatusympäristön laadukkuuden yhteyteen voi olla se, että johtajuuden laadukkuus välittyy varhaiskasvatustilojen monipuoliseen ja tarkoituksenmukaiseen käyttöön. Hyvä johtaja motivoi henkilöstöä toteuttamaan laadukkaampaa varhaiskasvatusta, jolloin myös varhaiskasvatusympäristön käyttö tukee laadukkaan varhaiskasvatustoiminnan toteuttamista.

Vanhempien arvioissa johtajuus oli heikoiten yhteydessä varhaiskasvatuksen sisältämän toiminnan eli kielen kehityksen, lähiympäristöön ja lähiluontoon tutustumisen sekä matematiikan tukemisen kanssa (”*Lapsen oppiminen ja kehitys*”). Lisäksi vanhemmilla johtajuus oli toiseksi vähiten yhteydessä luovien toimintojen eli musiikillisen, sanallisen, kuvallisen, käsityöllisen ja kehollisen toiminnan kanssa (”*Luovat toiminnot*”). Henkilöstöllä johtajuus oli toiseksi vähiten yhteydessä ”*Lapsen oppiminen ja kehitys*” -kategorian kanssa ja vähiten yhteydessä ”*Luovat toiminnot*” kanssa. Molemmat näistä laatukategorioista sisälsivät varhaiskasvatuksessa toteutettavaa toimintaa. Toisin sanoen päiväkodin johtajien johtajuus on kaikista vähiten yhteydessä varhaiskasvatuksessa toteutettavan toiminnan kanssa ja eniten yhteydessä varhaiskasvatuksen puitteiden kanssa. Varhaiskasvatuksen toiminta on johtajille etäisempää kuin varhaiskasvatuksen puitteet. Myös Halttusen (2009, 107) tutkimus tukee tätä tulosta, sillä tutkimuksessa päiväkodin johtajat olivat niin kiireisiä, että he eivät tieneet millaista toimintaa heidän johtamissaan yksiköissä toteutetaan ja mikä on toteutetun toiminnan taso.

Johtajuus oli lisäksi yhteydessä molemmilla vastaajaryhmillä henkilöstön ammattitaitoon sekä vanhempien ja henkilöstön toimivaan vuorovaikutukseen. Johtajuuden ollessa hyvää, henkilöstö on ammattitaitoisempaa, työhön sitoutunutta ja he arvostavat vanhempia. Hyvä johtaja luottaa henkilöstön ammattitaitoon (Fonsén, 2014, 165). Lisäksi ammattitaitoon ja työhön sitoutumiseen vaikuttaa johtajalta saatava tuki sekä se, että johtaja huolehtii, että henkilöstö voi käyttää aikaa oman osaamisen kehittämiseen, toiminnan suunnitteluun ja arviointiin (Repo ym., 2019, 162). Henkilöstön ammattitaitoon ja työhön si-

toutuneisuuteen vaikuttaa se, että resursseja riittää toiminnan suunnitteluun. Lisäksi laadukkaan johtajuuden yhteys henkilöstön ammattitaitoon voi olla seurausta siitä, että hyvät johtajat houkuttelevat töihin päteviä ja ammattitaitoisia työntekijöitä.

Tässä tutkimuksessa oli myös alun perin tarkoituksena tutkia päiväkodin johtajien näkemyksiä varhaiskasvatuksen laadusta ja johtajuudesta, mutta vähäisen vastaajamäärän takia ei johtajien näkemyksiä voitu tutkia. Olisi mielenkiintoista tutkia sekä verrata johtajien, henkilöstön ja vanhempien käsityksiä johtajuudesta ja varhaiskasvatuksen laadusta. Erityisesti päiväkodin johtajien omat käsitykset siitä, miten heidän oma johtajuutensa on yhteydessä varhaiskasvatuksen laatuun, olisi mielenkiintoinen tutkimusaihe. Myös kunnallisten ja yksityisten päiväkotien johtajien näkemysten vertailu johtajuudesta olisi mielenkiintoista selvittää. Yksityisissä päiväkodeissa johtajat saattavat johtamisen lisäksi työskennellä itse ryhmässä varhaiskasvatuksen opettajana, joten heidän näkemyksensä johtajuuteen saattaisi olla erilainen kuin sellaisella johtajalla, joka toimii ainoastaan päiväkodin johtajana. Tulosten perusteella johtajuudella on yhteys varhaiskasvatuksen laatuun, joten täydennyskoulutusta päiväkotien johtajille olisi hyvä olla liittyen siihen, miten he vaikuttavat omalla johtajuudellaan varhaiskasvatuksen laatuun ja miten omaa johtajuuttaan voi kehittää parantamalla samalla varhaiskasvatuksen laatua.

Tutkimuksen perusteella varhaiskasvatuksen laatu koetaan hyvänä vanhempien ja henkilöstön näkökulmasta. Erityisesti lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen toteutuu erittäin hyvin sekä vanhemmat, ja henkilöstö ovat yhdessä sopineet lapsen kasvatusta ja opetusta koskevat toimintatavat. Tutkimuksen johtopäätöksenä on, että päiväkodin johtajien johtajuus on varhaiskasvatuksen laadussa yhteydessä erityisesti toimintaympäristön laadukkuuteen, henkilöstön ammattitaitoon sekä osallisuuden toteutumiseen ja lapsen yksilölliseen huomioimiseen. Johtajuuden ollessa laadukasta varhaiskasvatuksen puitteet ovat laadukkaat, ja ne edistävät oppimista. Myös henkilöstö on työhön sitoutunutta ja ammattitaitoista, silloin kun johtajuus on laadukasta. Lisäksi lapset huomioidaan yksilöllisesti ja heillä on varhaiskasvatuksessa kavereita.

Tulosten perusteella hieman kehitettävää varhaiskasvatuksen laadussa on varhaiskasvatuksen tiloissa, niiden turvallisuudessa ja oppimisympäristöjen monipuolisuudessa. Lisäksi tutkimuksen mukaan ryhmäkoot ovat hieman liian isoja ja tilat eivät mahdollista

tarpeeksi hyvin ryhmätoimintoja ja rauhallista yksinoloa. Kehittämistä vaatii myös varhaiskasvatuspaikkojen sisäinen viestintä ja tiedonkulku, henkilöstön ammatillinen osaaminen ja sen kehittämisen tukeminen sekä henkilöstön työhön sitoutuminen. Toisin sanoen varhaiskasvatuksen puitteet ja henkilöstön ammatillinen osaaminen ovat asiat, joita varhaiskasvatuksessa tulisi kehittää. Tämän tutkimuksen valossa näihin voidaan vaikuttaa johtajuuden laadukkuudella. Johtajuuden yhteys varhaiskasvatuksen laadulle on merkittävä.

Lähteet

- Alila, K. & Parrila, S. (2004). *Laadunhallinnan perusteita ja menetelmiä varhaiskasvatuksessa*. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2004:17. Luettu 15.8.2020. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/723852>
- Burchinal, M., Roberts, J., Riggins, R., Zeisel, S., Neebe, E. & Bryant, D. (2000). Relating Quality of Center-Based Child Care to Early Cognitive and Language Development Longitudinally. *Child Development*, 71 (2), 339-357. Luettu 5.2.2020. DOI: 10.1111/1467-8624.00149
- Dahlberg, G., Moss, P. & Pence, A. (1999). *Beyond Quality in Early Childhood Education and care: Postmodern Perspectives*. Luettu 7.8.2020. DOI:10.4324/9780203966150
- Fleer, M. (2015). Pedagogical positioning in play – teachers being inside and outside of children’s imaginary play. *Early Child Development and Care*, 185 (11-12), 1801-1814. Luettu 8.8.2020. <https://doi.org/10.1080/03004430.2015.1028393>
- Fonsén, E. (2008). Pedagoginen johtajuus varhaiskasvatustyön johtamisessa. Teoksessa Hujala, E., Fonsén, E. & Heikka, J. (toim.), *Varhaiskasvatuksen johtajuuden ytimessä – tutkimuksen ja käytännön puheenvuoroja*. Tampereen yliopisto. Kasvatus- ja opetusalan johtajuus -projekti. Luettu 17.8.2020. <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/66357>
- Fonsén, E. (2014). *Pedagoginen johtajuus varhaiskasvatuksessa*. Väitöskirja. Tampereen yliopisto, Kasvatustieteiden yksikkö. Tampere University Press. Luettu 24.1.2021. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/95050/978-951-44-9397-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Fonsén, E., Lahtinen, L., Sillman, M. & Reunamo, J. (2020.) Pedagogical leadership and children’s well-being in Finnish early education. *Educational Management Administration & Leadership*, 1-16. Luettu 30.5.2021. DOI: 10.1177/1741143220962105 journals.sagepub.com/home/ema

- Fonsén, E. & Soukainen, U. (2019). Sustainable Pedagogical Leadership in Finnish Early Childhood Education (ECE): An Evaluation by ECE Professionals. *Early Childhood Education Journal*, 48, 213-222. Luettu 11.4.2021. <https://doi.org/10.1007/s10643-019-00984-y>
- Gibb, C. A. (1958). An interactional view of the emergence of leadership. *Australian Journal of psychology*, 10 (1), 101–110. Luettu 6.2.2021. <https://doi.org/10.1080/00049535808255958>
- Halttunen, L. (2009). *Päivähoitotyö ja johtajuus hajautetussa organisaatiossa*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä studies in education, psychology and social research 365. Luettu 20.3.2021. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/22480/9789513937621.pdf>
- Heikka, J., Hujala, E. & Turja, L. (2009). *Arvioinnista opiksi. Havainnointi, arviointi ja suunnittelu varhaispedagogiikassa*. Multiprint Oy, Helsinki: Printel Oy 2009.
- Heikka, J., Pitkäniemi, H., Kettukangas, T. & Hyttinen, T. (2019). Distributed pedagogical leadership and teacher leadership in early childhood education contexts. *International Journal of Leadership in Education*. 1-16. Luettu 7.2.2021. <https://doi.org/10.1080/13603124.2019.1623923>
- Hilppö, J., Lipponen, L., Kumpulainen, K. & Rainio, A. (2016). Children's sense of agency in preschool: a sociocultural investigation. *International Journal of Early Years Education*, 24 (2), 157-171. Luettu 9.8.2020. <http://dx.doi.org/10.1080/09669760.2016.1167676>
- Hujala, E. (2004). Early Childhood Education and Care in a Changing Society – International Reflections. Teoksessa Lundkvist, M. & Öhberg, C. (red.), *Det synliga barnet. Praktiska och teoretiska perspektiv på pedagogiken*. Rapport Nr 9/2004. (119-130). Vasa: Multiprint.

- Hujala, E. (2013). Contextually Defined Leadership. Teoksessa Hujala, E., Wani-ganayake, M. & Rodd, J. (toim.), *Researching Leadership in Early Childhood Education*. Tampere: Tampere University Press, 47-60. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/103166/978-951-44-9173-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Hujala, E., Fonsén, E. & Elo, J. (2012). Evaluating the quality of the child care in Finland. *Early Child Development and Care*, 182 (3-4), 299-314. Luettu 4.2.2020. <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/03004430.2011.646721?needAccess=true>
- Hujala, E., Vlasov, J. & Szecsi, T. (2017). Parents' and teachers' perspectives on changes in childcare quality in the United States, Russia and Finland. *South African Journal of Childhood Education*, 7 (1), 1-10. Luettu 30.1.2020. <https://sajce.co.za/index.php/sajce/article/view/538/552>
- Jaettu pedagoginen johtajuus varhaiskasvatuksen kehittämisen ja osaamisen edistämisen välineenä. (2019). <https://researchportal.helsinki.fi/fi/projects/jaettu-pedagoginen-johtajuus-varhaiskasvatuksen-kehittamisen-ja-o>
- Jyväskylän yliopisto: Koppa. (2015). Määrällinen tutkimus. Luettu 12.3.2021. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/maarallinen-analyysi>
- Kalliala, M. (2008). *Kato mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa?* Gaudeamus. Helsinki University Press. Luettu 10.1.2020. <https://www.e-library.com/book/9789524958646>
- Karila, K. (2006). Kasvatuskumppanuus vuorovaikutussuhteena. Teoksessa Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Nummenmaa, A. R. & Rasku-Puttonen, H. (toim.), *Kasvatusvuorovaikutus*. Vastapaino, Tampere 2006. Luettu 9.8.2020. <https://www.e-library.com/book/978-951-768-192-6>

- Karila, K. (2016). *Vaikuttava varhaiskasvatus. Tilannekatsaus toukokuu 2016*. Raportit ja selvitykset 2016:6. Luettu 15.6.2020. <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/vaikuttava-varhaiskasvatus>
- Karvi. (2020a). Karvi. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Luettu 23.1.2021. <https://karvi.fi/karvi/>
- Karvi. (2020b). Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Varhaiskasvatus. Luettu 9.6.2020. <https://karvi.fi/varhaiskasvatus/>
- Katajisto, M. (2019). Varhaiskasvatuksen tulokset herättävät huolta – alalle tarvitaan muutos NYT. *Talentia*. Luettu 20.4.2020. <https://www.talentia.fi/blogi/varhaiskasvatuskyselyn-tulokset-herattavat-huolta-alalle-tarvitaan-muutos-nyt/>
- Keski-Rauska M-L., Fonsén, E., Aronen, K. & Riekkola, A. (2016). Research on a Joint Leadership Model for Early Childhood Education in Finland. *Journal of Early Childhood Education Research*, 5 (2), 310-328. Luettu 30.5.2021. <http://jecer.org/wp-content/uploads/2016/12/Keski-Rauska-Fonsen-Aronen-Riekkola-issue5-2.pdf>
- Komi, T. (2019). Varhaiskasvatuksen arviointi ja kehittäminen – sanoista tekoihin. *Lastentarha*, 3 (19). Luettu 18.6.2020. <https://www.vol.fi/uutiset/varhaiskasvatuksen-arviointi-ja-kehittaminen-sanoista-tekoihin/>
- Kronqvist, E-L. & Jokimies, J. (2008). *Vanhemmat varhaiskasvatuksen laadun arvioijina. Tuloksia Vaikuta vanhempi -selvityksestä*. Stakesin raportteja 22/2008. Luettu 15.6.2020. <https://www.julkari.fi/handle/10024/77107>
- Larner, M. & Phillips, D. (1994). Defining and Valuing Quality as a Parent. Teoksessa Pence, A. & Moss, P. (toim.), *Valuing Quality in Early Childhood Services. New approaches to defining quality*. 43-60. Luettu 12.6.2020. <http://web.a.ebsco-host.com.libproxy.helsinki.fi/ehost/ebookviewer/ebook/bmx-1YmtfXzcxNjg5MF9fQU41?sid=44263e7c-53b5-4361-88ca-b2b048491ede@sessionmgr4007&vid=0&format=EB&rid=1>

- Metsämuuronen, J. (2011). *Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä 2 (1. painos)*. E-kirja, opiskelijalaitos. International Methelp Oy ja Jari Metsämuuronen. Luettu 3.6.2021. <https://www-booky-fi.libproxy.helsinki.fi/lainaa/1253>
- Mikkola, A., Repo, L., Vlasov, J., Paananen, M. & Mattila, V. (2017). *Varhaiskasvatuksen arvioinnin nykytila*. Julkaisut 22:2017. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi). Luettu 10.8.2020. <https://karvi.fi/publication/varhaiskasvatuksen-arvioinnin-nykytila/>
- NICHD Early Child Care Research Network. (2003). Does Quality of Child Care Affect Child Outcomes at Age 4½? *Developmental psychology*, 39 (3), 451-469. Luettu 6.6.2020. https://helka.finna.fi/PrimoRecord/pci.apa_articles10.1037%2F0012-1649.39.3.451
- Nivala, V. (2002). Pedagoginen johtajuus – näkökulmia koulun ja päiväkodin substanssijohtamiseen. *Kasvatus*, 33 (2), 189–202. Luettu 10.4.2021. <http://elektra.helsinki.fi.libproxy.helsinki.fi/se/k/0022-927-x/33/2/pedagogi.pdf>
- Nummenmaa, A. R. (2004). Varhaiskasvatuksen laatu ja sen kehittäminen. Teoksessa Ruokolainen, R. & Alila, K. (toim.), *Varhaiskasvatuksen laatu on osaamista ja vuorovaikutusta. Varhaiskasvatuksen laadunhallinnan ja ohjauksen kehittämishankkeen julkaisu*. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2004:6. Luettu 12.6.2020. 81–88. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/72926/Julkk_04_06.pdf?sequence
- Nummenmaa, L. (2009). *Käyttäytymistieteiden tilastolliset menetelmät*. Tekijä ja Kustannusosakeyhtiö Tammi, 2009. Painopaikka: Kariston Kirjapaino Oy.
- OECD. (2006). *Starting Strong II. Early childhood education and care*. Luettu 15.6.2020. https://www-oecd-ilibrary-org.libproxy.helsinki.fi/education/starting-strong-ii_9789264035461-en

- OECD. (2012). *Starting Strong III - A Quality Toolbox for Early Childhood Education and Care*. Executive summary. Luettu 15.6.2020. <http://www.oecd.org/education/school/startingstrongiii-aqualitytoolboxforearlychildhoodeducationandcare.htm>
- Opetushallitus. (2018). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018*. Luettu 29.1.2020. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf
- Opetushallitus. (2020). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet pähkinänkuoressa. Luettu 11.6.2020. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteet-pahkinankuoressa>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2021). Usein kysyttyä varhaiskasvatuksesta. Luettu 20.4.2021. <https://minedu.fi/varhaiskasvatus-ukk>
- Palola, E. (2004). Euroopan unioni, kansainvälistyminen ja varhaiskasvatuksen laatu. Teoksessa Ruokolainen, R. & Alila, K. (toim.), *Varhaiskasvatuksen laatu on osaamista ja vuorovaikutusta. Varhaiskasvatuksen laadunhallinnan ja ohjauksen kehittämishankkeen julkaisu*. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2004:6. Luettu 12.6.2020. 41–52. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/72926/Julkk_04_06.pdf?sequence
- Pence, A. & Moss, P. (1994). Towards an Inclusionary Approach in Defining Quality. Teoksessa Pence, A. & Moss, P. (toim.), *Valuing Quality in Early Childhood Services. New approaches to defining quality*. 1–9. Luettu 12.6.2020. <http://web.a.ebscohost.com.libproxy.helsinki.fi/ehost/ebookviewer/ebook/bmx-IYmtfXzcxNjg5MF9fQU41?sid=44263e7c-53b5-4361-88ca-b2b048491ede@sessionmgr4007&vid=0&format=EB&rid=1>
- Pence, A. & Moss, P. (1994). *Valuing Quality in Early Childhood Services. New approaches to defining quality*. Luettu 12.6.2020. http://search.ebscohost.com.libproxy.helsinki.fi/login.aspx?direct=true&db=e000xww&AN=716890&site=ehost-live&scope=site&ebv=EB&ppid=pp_C

- Phillips, D., Mekos, D., Scarr, S., McCartney, K. & Abbott-Shim, M. (2000). Within and Beyond the Classroom Door: Assessing Quality in Child Care Centers. *Early Childhood Research Quarterly*, 15 (4), 475-496. Luettu 10.1.2021. <https://www-sciencedirect-com.libproxy.helsinki.fi/science/article/pii/S0885200601000771>
- Repo, L., Paananen, M., Eskelinen, M., Mattila, V., Lerkkanen, M-K., Gammelgård, L., ...Hjelt, H. (2019). *Varhaiskasvatuksen laatu arjessa. Varhaiskasvatussuunnitelmien toteutuminen päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa*. Julkaisut 15:2019. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi). <https://karvi.fi/publication/varhaiskasvatuksen-laatu-arjessa-varhaiskasvatussuunnitelmien-toteutuminen-paivakodeissa-ja-perhe-paivahoidossa/>
- Rosenthal, M.K. (2003). Quality in Early Childhood Education and Care: A cultural context. *European Early Childhood Education Research Journal*, 11 (2), 101-116. Luettu 10.6.2020. <https://doi-org.libproxy.helsinki.fi/10.1080/13502930385209191>
- Ruokolainen, R. & Alila, K. (2004). *Varhaiskasvatuksen laatu on osaamista ja vuorovaikutusta. Varhaiskasvatuksen laadunhallinnan ja ohjauksen kehittämishankkeen julkaisu*. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2004:6. Luettu 5.2.2020. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/72926/Julk_04_06.pdf?sequence
- Sarolahti, M. (2019). *Helsingin varhaiskasvatus on kriittisessä tilassa – henkilöstöpulan takia puolet ruotsinkielisistä lapsista suomenkielisiin päiväkoteihin*. YLE. Luettu 3.2.2021. <https://yle.fi/uutiset/3-11112426>
- Sheridan, S. (2001). *Pedagogical Quality in Preschool, An issue of perspectives*. Acta Universitatis Gothoburgensis. Luettu 13.6.2020. <https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/10307>
- Sheridan, S. (2007). Dimensions of pedagogical quality in preschool. *International Journal of Early Years Education*, 15 (2), 197-217. Luettu 5.2.2020. <https://www-tandfonline-com.libproxy.helsinki.fi/doi/pdf/10.1080/09669760701289151?needAccess=true>

- Soukainen, U. (2019). How do early childhood education directors in Finland see themselves? Teoksessa Strehmel, P., Heikka, J., Hujala, E., Rodd, J. & Waniganayake, M. (toim). *Leadership in Early Education in Times of Change. Research from five continents.* 99–114. Luettu 11.4.2021 <https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.12657/23736/1006408.pdf;jsessionid=BE8A7B5E4A6C3AA2DE7D10E28A4E6476?sequence=1>
- Strehmel, P., Heikka, J., Hujala, E., Rodd, J. & Waniganayake, M. (2019). *Leadership in Early Education in Times of Change. Research from five continents.* Luettu 11.4.2021 <https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.12657/23736/1006408.pdf;jsessionid=BE8A7B5E4A6C3AA2DE7D10E28A4E6476?sequence=1>
- Suomi, K. (2021). *Heinolan varhaiskasvatus on hyvissä kantimissa – tyytyväisiä ovat lapset, huoltajat ja henkilöstö.* YLE. Luettu 5.6.201. <https://yle.fi/uutiset/3-11945384>
- Sylva, K. (2010). Quality in early childhood settings. Teoksessa Sylva, K., Melhuish, E., Sammons, P., Siraj-Blatchford, I. & Taggart, B. (toim). *Early Childhood Matters: Evidence from the Effective Pre-School and Primary Education Project.* 70–91. Luettu 6.2.2021. <https://ebookcentral-proquest-com.libproxy.helsinki.fi/lib/helsinki-ebooks/reader.action?docID=465301>
- Sylva, K., Melhuish, E., Sammons, P., Siraj-Blatchford, I. & Taggart, B. (2010). Early Childhood Matters: Evidence from the Effective Pre-School and Primary Education Project. Luettu 6.2.2021. <https://ebookcentral-proquest-com.libproxy.helsinki.fi/lib/helsinki-ebooks/reader.action?docID=465301>
- TENK. (2019). Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Luettu 17.3.2021. <https://tenk.fi/fi/ohjeet-ja-aineistot/HTK-ohje-2012>
- Vandell, D.L. & Wolfe, B. (2000). *Child Care Quality: Does It Matter and Does It Need to Be Improved?* Institute for Research on Poverty. Special Report no. 78. Luettu 10.6.2020. https://scholar.google.com/scholar?hl=fi&as_sdt=0%2C5&q=Child+Care+Quality%3A+Does+it+matter+and+does+it+need+to+be+improved%3F&btnG=

Terävä, H. (2019). *Laaja kysely paljasti puutteita päiväkotien toiminnassa – ”Peiliin katsomisen paikka aika monella tasolla”*. YLE. Luettu 5.6.2021. <https://yle.fi/uutiset/3-10947516>

Varhaiskasvatustilanne 540/2018. Luettu 4.2.2020. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540#Pidp446058224>

Vlasov, J., Salminen, J., Repo, L., Karila, K., Kinnunen, S., Mattila, V., Nukarinen, T., Parrila, S. & Sulonen, H. (2018). *Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset*. Julkaisut 24:2018. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi). Luettu 23.1.2020. https://karvi.fi/app/uploads/2018/10/KARVI_2418.pdf

Liitteet

LIITE 1

Kysely vanhemmille: varhaiskasvatuksen laadunarviointi **Kyselyssä väittämät, jotka ovat summamuuttujissa.**

Kysely käsittelee näkemystänne lapsenne päiväkodin varhaiskasvatuksen laadusta. Kyselyssä vastataan ensimmäisenä taustatietokysymyksiin. Taustatiedot käsitellään luottamuksellisesti ja tutkimuksen eettisiä periaatteita noudattaen. Näiden kysymysten jälkeen loput kysymykset ovat väittämiä liittyen varhaiskasvatuksen laatuun. Kysymykset koskevat esimerkiksi päiväkodin tiloja ja toimintaa. Väittämiin vastataan asteikolla 1–5 eli kuinka samaa tai eri mieltä olette kyseisen väittämän kanssa. Kyselyyn vastaamisessa menee noin 20 minuuttia. Kiitos vastauksestasi!

Taustatiedot

1. Sukupuoli (vanhemman)

- Nainen
- Mies
- Muu
- En halua kertoa

2. Kunta, jossa lapsesi on varhaiskasvatuksessa

3. Päiväkoti, jossa lapsesi on varhaiskasvatuksessa

4. Minkä ikäisten ryhmässä lapsesi on varhaiskasvatuksessa?

- Alle 3-vuotiaat
- 3–5-vuotiaat
- 5–6-vuotiaat
- 6-vuotiaat
- Sisarusryhmä

5. Lapsesi ikä?

Puitetekijät

Arvioi seuraavissa asteikolla 1–5, kuinka samaa tai eri mieltä olet väittämän kanssa. 1=vahvasti eri mieltä... 3=jossain määrin samaa mieltä... 5=vahvasti samaa mieltä

6. Lapsi on saanut varhaiskasvatuksesta /esiopetuksesta paikan vanhempien toiveiden mukaisesti

8. Sisätilat ovat turvallisia lapselle

9. Ulkotilat ovat turvallisia lapselle

10. Varhaiskasvatus- /esiopetuspaikan tilat mahdollistavat sekä ryhmätoiminnot että rauhallisen yksinolon

11. Varhaiskasvatus- / esiopetuspaikassa lapsiryhmien koko ja rakenne ovat lapsen edun mukaisia

12. Varhaiskasvatus- /esiopetuspaikan oppimisympäristöt ovat monipuolisia ja oppimista edistäviä

Välilliset tekijät

Arvioi seuraavissa asteikolla 1–5, kuinka samaa tai eri mieltä olet väittämän kanssa. 1=vahvasti eri mieltä... 3=jossain määrin samaa mieltä... 5=vahvasti samaa mieltä

13. Tietoa varhaiskasvatus- /esiopetuspaikan toimintaa ohjaavista kasvatuseriaa- ja käytännöistä on saatavilla

14. Henkilöstö on ammattitaitoista ja kasvatusta- ja opetustyöhön sitoutunutta

15. Henkilöstö luo hyvän ilmapiirin, joka on turvallinen, lämmin ja oppimaan innostava

16. Varhaiskasvatus-/esiopetuspaikan sisäinen viestintä ja tiedonkulku lasta ja kasvatustoimintaa koskevista asioista toimii

17. Henkilöstön ammatillinen osaaminen ja kunnioitus huoltajien tuntemukseen lapseltaan näkyy henkilöstön ja huoltajien välisessä vuorovaikutuksessa

Kirjallinen tietolähde. Seuraavien väittämien arvioinnin tulee perustua kirjalliseen tietolähteeseen, eli tieto pitää olla kirjattuna esimerkiksi lapsen varhaiskasvatus-/esiopetuksen suunnitelmaan

Arvioi seuraavissa asteikolla 1–5, kuinka samaa tai eri mieltä olet väittämän kanssa. 1=vahvasti eri mieltä... 3=jossain määrin samaa mieltä... 5=vahvasti samaa mieltä

19. Huoltajat ja henkilöstö ovat yhdessä laatineet lapsen varhaiskasvatus-/ esiopetuksen suunnitelman

20. Huoltajat ja henkilöstö ovat yhdessä keskustellen sopineet lasta ja lapsen kasvatusta ja opetusta koskevat toimintaperiaatteet

21. Lapsen varhaiskasvatus-/esiopetuksen suunnitelmaan on kirjattu lapsen kiinnostuksen kohteet ja hänelle tärkeät asiat

22. Lapsen varhaiskasvatus-/ esiopetuksen suunnitelmassa on pohdittu lapsen oppimista; mitä lapsi osaa tehdä itsenäisesti ja missä lapsi tarvitsee aikuisen tukea

23. Kun lapsi siirtyi kotihoitosta varhaiskasvatukseen, henkilöstö suunnitteli ja toteutti yhdessä lasten huoltajien kanssa toimivia, lasten turvallisuuden tunnetta ja oppimista tukevia käytäntöjä

Prosessitekijät

Arvioi seuraavissa asteikolla 1–5, kuinka samaa tai eri mieltä olet väittämän kanssa. 1=vahvasti eri mieltä... 3=jossain määrin samaa mieltä... 5=vahvasti samaa mieltä

24. Lasta haettaessa huoltajille kerrotaan lapsen päivän kuulumisista ja tapahtumista

25. Lapset vastaanotetaan ja hyvästellään henkilökohtaisesti

27. Varhaiskasvatus-/esiopetuspaikassa henkilöstö toimii sensitiivisesti ja huomioi lasten aloitteet ja itsenäiset ratkaisut

28. Lapsia huomioidaan henkilökohtaisesti, heitä hellitään ja vuorovaikutus on myönteistä, välittävää ja kannustavaa

29. Lasten erilaiset tunteet hyväksytään; autetaan kestämaan pettymyksiä, lohdutetaan surussa ja iloitaan yhdessä

33. Lapsella on varhaiskasvatuksessa/esiopetuksessa kavereita

- 34. Lapsi tuntee kuuluvansa ryhmään
- 35. Varhaiskasvatuksen toiminta on lapsille merkityksellistä, oppimaan haastavaa sekä innostavaa
- 39. Leikkimateriaalit ja välineet kannustavat oppimisympäristön kanssa lapsia leikkimään, tutkimaan, luomaan ja ilmaisemaan
- 41. Lapset hyväksytään ja heitä arvostetaan sellaisina kuin he ovat
- 43. Lapsen yksilöllisyyttä ja perheiden erilaisuutta kunnioitetaan ja ne otetaan huomioon toiminnassa
- 45. Henkilöstö tukee lasten monikielisyyttä ryhmässä
- 46. Varhaiskasvatus-/ esiopetuspaikan päivittäiset perustoiminnot (ruokailu, lepo, puukeutuminen) toteutetaan pedagogisesti tavoitteellisina
- 48. Henkilöstö ja huoltajat arvioivat lapsen tuen tarvetta ja huolehtivat yksilöllisen tuen toteutumisesta monialaisessa yhteistyössä

Lapsen oppiminen ja kehitys varhaiskasvatuksessa (arvioidaan lapsen iän mukaisesti)

Arvioi seuraavissa asteikolla 1–5, kuinka samaa tai eri mieltä olet väittämän kanssa. 1=vahvasti eri mieltä... 3=jossain määrin samaa mieltä... 5=vahvasti samaa mieltä

- 49. Lasten kielen kehitystä tuetaan varhaiskasvatuksessa käyttämällä kieltä monipuolisella tavalla ja huomioiden lasten kehitystaso ja kokemusmaailma. Henkilöstö sanoittaa toimintaa ja osallistaa lapsia päivittäiseen kielelliseen vuorovaikutukseen
- 50. Matematiikkaa (numeroita, vertaamista ja päättelemistä) harjoitellaan leikinomaisesti varhaiskasvatuksen/ esiopetuksen eri tilanteissa
- 51. Varhaiskasvatuksessa/ esiopetuksessa tutustutaan luontoon ja luonnonilmiöihin
- 52. Varhaiskasvatuksessa/ esiopetuksessa tutustutaan lähiympäristöön mm. retkillä

Vaikuttavuustekijät. Seuraavien väittämien arviointi perustuu ensisijaisesti lapselta saatuun tietoon (lapsen ikä huomioiden) tai vanhempien havaintoihin.

Arvioi seuraavissa asteikolla 1–5, kuinka samaa tai eri mieltä olet väittämän kanssa. 1=vahvasti eri mieltä... 3=jossain määrin samaa mieltä... 5=vahvasti samaa mieltä

- 53. Lapset ovat innostuneita, iloisia sekä tyytyväisiä elämäänsä varhaiskasvatuksessa/esiopetuksessa
- 54. Varhaiskasvatuksen/esiopetuksen toiminta vastaa lapsen ja perheen näkemyksiä ja toiveita
- 55. Lapsi tulee mielellään varhaiskasvatukseen/esiopetukseen
- 56. Lapsella on hyvä olla varhaiskasvatus-/ esiopetuspaikassa

Luovat toiminnot. Mistä seuraavista luovista toiminnoista lapsi on nauttinut ja osallistunut mielellään

Arvioi seuraavissa asteikolla 1–5, kuinka samaa tai eri mieltä olet väittämän kanssa. 1=vahvasti eri mieltä... 3=jossain määrin samaa mieltä... 5=vahvasti samaa mieltä

- 57. Musiikillinen toiminta (esim. soittaminen, laulaminen, luova liikunta ja tanssi)
- 58. Kuvallinen/kuvataiteellinen toiminta (esim. piirtäminen, maalaaminen ja muotoilu)
- 59. Sanallinen/suullinen toiminta (esim. sadut, lastenkirjallisuus ja näytteleminen)
- 60. Käsiyöllinen toiminta (esim. ompelu, askartelu ja puutyö)

61. Keholliset toiminnot (esim. pelit, voimistelu, erilaiset urheilulajit)

Johtajuus

*Arvioi seuraavissa asteikolla 1–5, kuinka samaa tai eri mieltä olet väittämän kanssa.
1=vahvasti eri mieltä... 3=jossain määrin samaa mieltä... 5=vahvasti samaa mieltä*

7. Varhaiskasvatus-/esiopetuspaikan johtaja huolehtii toimivasta varahoito- tai sijaisjärjestelmästä ja varmistaa että paikalla on päivittäin lain edellyttämä määrä henkilöstöä lasten määrään nähden

18. Varhaiskasvatus - /esiopetuspaikan johtajuus on toimivaa

LIITE 2

Kysely henkilöstölle: varhaiskasvatuksen laadunarviointi Kyselyssä väittämät, jotka ovat summamuuttujissa.

Kysely käsittelee näkemystänne varhaiskasvatuksen laadusta päiväkodissa, jossa työskentelette. Kyselyssä vastataan ensimmäisenä taustatietokysymyksiin. Taustatiedot käsitellään luottamuksellisesti ja tutkimuksen eettisiä periaatteita noudattaen. Näiden kysymysten jälkeen loput kysymykset ovat väittämiä liittyen varhaiskasvatuksen laatuun. **Varhaiskasvatuksen laatua koskevat kysymykset ovat lapsikohtaisia.** Teidän tulee jakaa ryhmänne lapset tiimin kesken. Jos ryhmässä on esimerkiksi 20 lasta ja kolme kasvatusvastuullista, niin kaksi tiimistä vastaa seitsemän lapsen osalta ja yksi kuuden lapsen osalta. Kaikki täyttävät kyselyn vain kerran siitä näkökulmasta, että mikä vastausvaihtoehdoista pitää eniten paikkaansa niiden lasten kohdalla, joita arvioitte. Kysymykset koskevat esimerkiksi päiväkodin tiloja ja toimintaa. Väittämiin vastataan asteikolla 1–5 eli kuinka samaa tai eri mieltä olette kyseisen väittämän kanssa. Kyselyyn vastaamisessa menee noin 20 minuuttia. Kiitos vastauksestasi!

1. Syntymävuosi

2. Sukupuoli

- Mies
- Nainen
- Muu
- En halua kertoa

3. Ammattinimike

- Varhaiskasvatuksen opettaja
- Varhaiskasvatuksen erityisopettaja
- Ryhmäavustaja
- Lastenhoitaja (opettajan sijaisuus)
- Lastentarhanopettaja
- Varhaiskasvatuksen esiopettaja
- Lähihoitaja
- Varhaiskasvatuksen vastaava
- Hyvinvointipedagogi
- Hyvinvointivastaava – Varhaiskasvatuksen johtaja
- Palvelusuunnittelija
- Perheohjaaja
- Varhaiskasvatuksen lastenhoitaja
- Konsultoitava varhaiskasvatuksen erityisopettaja
- Henkilökohtainen avustaja
- Päiväkodin johtaja
- Varhaiskasvatuksen johtaja
- Varhaiskasvatuksen psykologi
- Varhaiskasvatuksen opettaja S2
- Yhteisöllisen toiminnan puheterapeutti
- Perhepäivähoitaja
- Muu

Muu, mikä

4. Koulutus

- Lastentarhaopettajaopisto
- Kasvatustieteen kandidaatti, erityisesti varhaiskasvatus
- Kasvatustieteen maisteri, erityisesti varhaiskasvatus
- Sosionomi, AMK
- Sosionomi, YAMK
- Kasvatustieteen kandidaatti (+erikoistumisopinnot, mikä)
- Kasvatustieteen maisteri (+erikoistumisopinnot, mikä)
- Sosiaalikasvattaja
- Ylempi korkeakoulututkinto, mikä?
- Lastenhoitajan tehtäviin kelpoisuuden antava koulutus, mikä?
- Perhepäivähoitajan kelpoisuuden antava koulutus, mikä?
- Muu

Muu, mikä

5. Työkokemus varhaiskasvatusalalla

- Alle vuosi
- 1–3 vuotta
- 4–6 vuotta
- Enemmän kuin kuusi vuotta

6. Kunta

Kunta, jossa työskentelet

7. Päiväkoti/Päiväkodit, jossa työskentelet

8. Ryhmän lasten ikä

- Alle 3-vuotiaat
- 3–5-vuotiaat
- 5–6-vuotiaat
- 6-vuotiaat
- Sisarusryhmä

Puitetekijät

*Arvioi seuraavissa asteikolla 1–5, kuinka samaa tai eri mieltä olet väittämän kanssa.
1=vahvasti eri mieltä... 3=jossain määrin samaa mieltä... 5=vahvasti samaa mieltä*

1. Lapsi on saanut varhaiskasvatuksesta /esiopetuksesta paikan vanhempien toiveiden mukaisesti
3. Sisätilat ovat turvalliset lapselle
4. Ulkotilat ovat turvalliset lapselle
5. Varhaiskasvatus- /esiopetuspaikan tilat mahdollistavat sekä ryhmätoiminnot että rauhallisen yksinolon
6. Varhaiskasvatus- / esiopetuspaikassa lapsiryhmien koko ja rakenne ovat lapsen edun mukaisia
7. Varhaiskasvatus- /esiopetuspaikan oppimisympäristöt ovat monipuolisia ja oppimista edistäviä

Välilliset tekijät

Arvioi seuraavissa asteikolla 1–5, kuinka samaa tai eri mieltä olet väittämän kanssa. 1=vahvasti eri mieltä... 3=jossain määrin samaa mieltä... 5=vahvasti samaa mieltä

- 9. Tietoa varhaiskasvatus- /esiopetuspaikan toimintaa ohjaavista kasvatuseriaatteista ja käytännöistä on saatavilla
- 10. Henkilöstö on ammattitaitoista ja kasvatus- ja opetustyöhön sitoutunutta
- 12. Varhaiskasvatus-/esiopetuspaikan sisäinen viestintä ja tiedonkulku lasta ja kasvatus-toimintaa koskevissa asioissa toimii
- 13. Henkilöstön ammatillinen osaaminen ja kunnioitus huoltajien tuntemukseen lapses-taan näkyy henkilöstön ja huoltajien välisessä vuorovaikutuksessa
- 15. Henkilöstön ammatillisen osaamisen kehittämistä tuetaan ja heille järjestetään täy-dennyskoulutusta perustuen todennettuihin osaamisen kehittämistarpeisiin

Kirjallinen tietolähde. Seuraavien väittämien (17–22) arvioinnin tulee perustua kir-jalliseen tietolähteeseen, eli tieto pitää olla kirjattuna esimerkiksi lapsen varhaiskas-vatus-/ esiopetuksen suunnitelmaan

Arvioi seuraavissa asteikolla 1–5, kuinka samaa tai eri mieltä olet väittämän kanssa. 1=vahvasti eri mieltä... 3=jossain määrin samaa mieltä... 5=vahvasti samaa mieltä

- 17. Huoltajat ja henkilöstö ovat yhdessä laatineet lapsen varhaiskasvatus-/ esiopetuksen suunnitelman
- 19. Lapsen varhaiskasvatus-/esiopetuksen suunnitelmaan on kirjattu lapsen kiinnostuksen kohteet ja hänelle tärkeät asiat
- 20. Lapsen varhaiskasvatus-/ esiopetuksen suunnitelmassa on pohdittu lapsen oppimista; mitä lapsi osaa tehdä itsenäisesti ja missä lapsi tarvitsee aikuisen tukea
- 21. Henkilöstö suunnittelee ja toteuttaa yhdessä lasten huoltajien kanssa toimivia, lasten turvallisuuden tunnetta ja oppimista tukevia käytäntöjä, kun lapsi siirtyy kotihoidosta var-haiskasvatukseen
- 22. Henkilöstö huolehtii yhdessä huoltajien, varhaiskasvatuksen sekä perusopetuksen ammattilaisten kanssa lapsen sujuvasta siirtymävaiheesta varhaiskasvatuksesta esiope-tukseen ja siitä eteenpäin

Prosessitekijät

Arvioi seuraavissa asteikolla 1–5, kuinka samaa tai eri mieltä olet väittämän kanssa. 1=vahvasti eri mieltä... 3=jossain määrin samaa mieltä... 5=vahvasti samaa mieltä

- 23. Lasta haettaessa huoltajille kerrotaan lapsen päivän kuulumisista ja tapahtumista
- 24. Lapset vastaanotetaan ja hyvästellään henkilökohtaisesti
- 26. Henkilöstö ja lapset ovat vastavuoroisessa vuorovaikutuksessa tavalla, joka vastaa lasten kehitystä, kiinnostuksen kohteita ja oppimisen valmiuksia
- 27. Varhaiskasvatus-/esiopetuspaikassa henkilöstö toimii sensitiivisesti ja huomioi lasten aloitteet ja itsenäiset ratkaisut
- 29. Lapsia huomioidaan henkilökohtaisesti, heitä hellitään ja vuorovaikutus on myön-teistä, välittävää ja kannustavaa
- 30. Lasten erilaiset tunteet hyväksytään; autetaan kestäämään pettymyksiä, lohdutetaan surussa ja iloitaan yhdessä
- 36. Lapsi tuntee kuuluvansa ryhmään

37. Varhaiskasvatuksen toiminta on lapsille merkityksellistä, oppimaan haastavaa sekä innostavaa
39. Leikkimateriaalit ja välineet kannustavat oppimisympäristön kanssa lapsia leikkimään, tutkimaan, luomaan ja ilmaisemaan
45. Varhaiskasvatus-/esiopetuspaikassa toteutetaan monipuolista pedagogista toimintaa, joka edistää laaja-alaisen osaamisen ja oppimisen alueiden mukaisten tavoitteiden toteutumista
47. Lapset hyväksytään ja heitä arvostetaan sellaisina kuin he ovat
51. Henkilöstö tukee lasten monikielisyyttä ryhmässä
54. Henkilöstö ja huoltajat arvioivat lapsen tuen tarvetta ja huolehtivat yksilöllisen tuen toteutumisesta monialaisessa yhteistyössä
56. Varhaiskasvatuksen opettaja vastaa lapsiryhmän toiminnan suunnittelusta, toiminnan tavoitteiden toteutumisesta sekä toiminnan arvioinnista ja kehittämisestä

Lapsen oppiminen ja kehitys varhaiskasvatuksessa (arvioidaan lapsen iän mukaisesti)

Arvioi seuraavissa asteikolla 1–5, kuinka samaa tai eri mieltä olet väittämän kanssa. 1=vahvasti eri mieltä... 3=jossain määrin samaa mieltä... 5=vahvasti samaa mieltä

59. Lasten kielen kehitystä tuetaan varhaiskasvatuksessa käyttämällä kieltä monipuolisella tavalla ja huomioiden lasten kehitystaso ja kokemusmaailma. Henkilöstö sanoittaa toimintaa ja osallistaa lapsia päivittäiseen kielelliseen vuorovaikutukseen
60. Matematiikkaa (numeroita, vertaamista ja päättelemistä) harjoitellaan leikinomaisesti varhaiskasvatuksen/ esiopetuksen eri tilanteissa
61. Varhaiskasvatuksessa / esiopetuksessa tutustutaan luontoon ja luonnonilmiöihin
62. Varhaiskasvatuksessa/ esiopetuksessa tutustutaan lähiympäristöön mm. retkillä

Vaikuttavuustekijät

Arvioi seuraavissa asteikolla 1–5, kuinka samaa tai eri mieltä olet väittämän kanssa. 1=vahvasti eri mieltä... 3=jossain määrin samaa mieltä... 5=vahvasti samaa mieltä

63. Lapset ovat innostuneita, iloisia sekä tyytyväisiä elämäänsä varhaiskasvatuksessa/esiopetuksessa
64. Varhaiskasvatuksen/esiopetuksen toiminta vastaa lapsen ja perheen näkemyksiä ja toiveita
65. Lapsi tulee mielellään varhaiskasvatukseen/esiopetukseen
66. Lapsella on hyvä olla varhaiskasvatus-/ esiopetuspaikassa

Luovat toiminnot. Mistä seuraavista luovista toiminnoista lapsi on nauttinut ja osallistunut mielellään

Arvioi seuraavissa asteikolla 1–5, kuinka samaa tai eri mieltä olet väittämän kanssa. 1=vahvasti eri mieltä... 3=jossain määrin samaa mieltä... 5=vahvasti samaa mieltä

67. Musiikillinen toiminta (esim. soittaminen, laulaminen, luova liikunta ja tanssi)
68. Kuvallinen/kuvataiteellinen toiminta (esim. piirtäminen, maalaaminen ja muotoilu)
69. Sanallinen/suullinen toiminta (esim. sadut, lastenkirjallisuus ja näytteleminen)
70. Käsityöllinen toiminta (esim. ompelu, askartelu ja puutyö)

71. Keholliset toiminnot (esim. pelit, voimistelu, erilaiset urheilulajit)

Johtajuus

*Arvioi seuraavissa asteikolla 1–5, kuinka samaa tai eri mieltä olet väittämän kanssa.
1=vahvasti eri mieltä... 3=jossain määrin samaa mieltä... 5=vahvasti samaa mieltä*

2. Varhaiskasvatus-/esiopetuspaikan johtaja huolehtii toimivasta varahoito- tai sijaisjärjestelmästä ja varmistaa että paikalla on päivittäin lain edellyttämä määrä henkilöstöä lasten määrään nähden

16. Varhaiskasvatus - /esiopetuspaikan johtajuus on toimivaa

55. Varhaiskasvatus-/ esiopetuspaikan johtaja vastaa yksiköidensä pedagogiikan tavoitteellisesta ja suunnitelmallisesta johtamisesta, arvioinnista ja kehittämisestä

LIITE 3

Normaalijakautuneisuuden analyysi: vanhemmat

	Shapiro-Wilk		
	Statistic	N	P-arvo
Puitetekijät	0.932	36	.029
Välilliset tekijät	0.827	36	< .001
Prosessitekijät	0.861	36	< .001
Kirjallinen tietolähde	0.809	36	< .001
Lapsen oppiminen ja kehitys	0.805	36	< .001
Vaikuttavuustekijät	0.812	36	< .001
Luovat toiminnot	0.798	36	< .001
Johtajuusväittämät	0.910	36	.006

LIITE 4

Normaalijakautuneisuuden analyysi: henkilöstö

	Shapiro-Wilk		
	Statistic	N	P-arvo
Puitetekijät	0.911	14	.160
Välilliset tekijät	0.885	14	.067
Prosessitekijät	0.857	14	.028
Kirjallinen tietolähde	0.687	14	< .001
Lapsen oppiminen ja kehitys	0.606	14	< .001
Vaikuttavuustekijät	0.745	14	.001
Luovat toiminnot	0.697	14	< .001
Johtajuusväittämät	0.885	14	.069
